

Justitiekammarens betänkande

1980/81: 25

om interneringspåföljdens avskaffande och straffet för grovt narkotikabrott m. m. (prop. 1980/81: 76 jämte motioner)

Propositionen m. m.

I proposition 1980/81: 76 har regeringen efter hörande av lagrådet föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1974: 202) om beräkning av strafftid m. m.,
3. lag om ändring i lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt,
4. lag om ändring i rättegångsbalken,
5. lag om ändring i lagen (1963: 197) om allmänt kriminalregister,
6. lag om ändring i lagen (1964: 542) om personundersökning i brottmål,
7. lag om ändring i lagen (1965: 94) om polisregister m. m.,
8. lag om ändring i lagen (1966: 293) om beredande av slutna psykiatrisk vård i vissa fall,
9. lag om ändring i rättshjälpslagen (1972: 429),
10. lag om ändring i lagen (1974: 515) om ersättning vid frihetsinskränkning,
11. lag om ändring i passlagen (1978: 302),
12. lag om ändring i lagen (1978: 801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet,
13. lag om ändring i folkbokföringsförordningen (1967: 198),
14. lag om ändring i militära rättegångslagen (1948: 472),
15. lag om ändring i lagen (1973: 18) om disciplinstraff för krigsmän,
16. lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968: 64),
17. lag om ändring i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling.

Lagförslagen 1–15 har lagts fram efter anmälan av chefen för justitiedepartementet och lagförslagen 16 och 17 efter anmälan av chefen för socialdepartementet.

Rörande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisar utskottet till vad som anförs i det följande under rubriken Utskottet på s. 35.

Under ärendets beredning har synpunkter lämnats inför utskottet av företrädare för Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare.

De vid propositionen fogade lagförslagen är av följande lydelse.

1 Förslag till

Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken¹

dels att 30 kap., 34 kap. 9 och 13 §§, 35 kap. 10 § och 37 kap. 4 och 9 §§ samt 38 kap. 7 § skall upphöra att gälla.

dels att 1 kap. 3 §, 26 kap. 1 och 7 §§, 33 kap. 5 och 7 §§, 34 kap. 1, 10, 11 och 18 §§, 36 kap. 6 §, 37 kap. 1, 5, 6, 10 och 11 §§ samt 38 kap. 1, 3–6, 8, 9 och 12 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i balken skall införas en ny paragraf, 26 kap. 3 §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §²

Med påföljd för brott förstås i denna balk:

de allmänna straffen böter och fängelse,

disciplinstraff för krigsmän, samt villkorlig dom, skyddstillsyn, *in-
tärning* och överlämnande till sär-
skild vård.

Med påföljd för brott förstås i denna balk:

de allmänna straffen böter och fängelse.

disciplinstraff för krigsmän, samt villkorlig dom, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård.

26 kap.

1 §³

Fängelse *å dömes* enligt vad för brottet är stadgat på viss tid, *ej över
tio år*, eller på livstid. Fängelse på viss tid må *ej* understiga fjorton dagar. Vid ådömande enligt 28 kap. 3 § av fängelse i förening med skyddstillsyn gäller i fråga om tiden för fängelsestraffet vad i nämnda lagrum stadgas.

Fängelse *å döms* enligt vad för brottet är stadgat på viss tid eller på livstid. Fängelse på viss tid *får ej
överstiga tio år, om inte annat
följer av 2 eller 3 §, och ej under-
stiga fjorton dagar*. Vid ådömande enligt 28 kap. 3 § av fängelse i förening med skyddstillsyn gäller i fråga om tiden för fängelsestraffet vad i nämnda lagrum stadgas.

Om fängelse såsom förvandlingsstraff för böter är särskilt stadgat.

3 §⁴

*Har någon dömts till fängelse i
lägst två år och begår han, sedan*

¹ Senaste lydelse av 30 kap. 4 § 1974: 205

30 kap. 7 § 1967: 942

30 kap. 11 § 1973: 918

35 kap. 10 § 1979: 680

37 kap. 9 § 1979: 680

38 kap. 7 § 1979: 680.

² Senaste lydelse 1979: 680.

³ Med nuvarande lydelse avses lydelse enligt prop. 1980/81: 44.

⁴ Förutvarande 26 kap. 3 § upphävd genom 1975: 1395.

Nuvarande lydelse

Vid prövning av fråga om villkorlig frigivning skall särskilt beaktas verkningarna av fortsatt frihetsförlust för den dömda och förutsättningarna för hans anpassning i samhället med hänsyn till de förhållanden i vilka han skulle komma att försättas efter frigivningen.

Dömes någon till fängelse på viss tid eller internering eller förordnar rätten, med tillämpning av 34 kap. 1 § 1, att sådan påföljd skall avse ytterligare brott, och har den dömda med anledning av misstanke om brott, som prövats genom dom i målet, under en sammanhängande tid av minst tjugofyra timmar varit berövad friheten som anhållen, häktad, tagen i förvarsarrest eller intagen på rättspsykiatrisk klinik

Föreslagen lydelse

domen har vunnit laga kraft, brott som är belagt med fängelse i mer än sex år, får för återfallet dömas till fängelse på en tid som med fyra år överstiger det högsta straff som kan följa på brottet eller, om det är fråga om flera brott, det högsta straff som med tillämpning av 2 § kan följa på brotten.

Brott, som någon har begått innan han har fyllt tjugoeft år, får ej läggas till grund för sådan förhöjning som anges i första stycket.

En utländsk dom får tillmätas samma verkan som en svensk.

7 §⁵

Vid prövning av fråga om villkorlig frigivning skall särskilt beaktas verkningarna av fortsatt frihetsförlust för den dömda och förutsättningarna för hans anpassning i samhället med hänsyn till de förhållanden i vilka han skulle komma att försättas efter frigivningen. Avtjänar den dömda fängelsestraff för särskilt allvarlig brottslighet som har riktat sig mot eller medfört fara för liv eller hälsa, skall frågan om det finns påtaglig risk för att han efter frigivningen fortsätter brottslighet av samma slag ges större vikt vid prövningen än annars.

33 kap.

5 §⁶

Dömes någon till fängelse på viss tid eller förordnar rätten, med tillämpning av 34 kap. 1 § 1, att sådan påföljd skall avse ytterligare brott, och har den dömda med anledning av misstanke om brott, som prövats genom dom i målet, under en sammanhängande tid av minst tjugofyra timmar varit berövad friheten som anhållen, häktad, tagen i förvarsarrest eller intagen på rättspsykiatrisk klinik enligt 9 § lagen (1966: 301) om

⁵ Senaste lydelse 1974: 205.

⁶ Senaste lydelse 1979: 680.

Nuvarande lydelse

enligt 9§ lagen (1966:301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål, skall tiden för frihetsberövandet, till den del därunder icke samtidigt skett verkställighet av dom i annat mål, anses som tid under vilken den ådömda påföljden verkställts i anstalt. Domstolen skall i domen angiva det antal dagar påföljden skall anses verkställd. Är den tid varmed ådömt fängelse överstiger frihetsberövandet ringa, må förordnas att fängelsestraffet skall anses helt verkställt genom frihetsberövandet.

Undanröjes villkorlig dom eller skyddstillsyn och dömes i stället till fängelse på viss tid, *eller internering*, äger första stycket tillämpning även i fråga om frihetsberövande, som föregått den villkorliga domen, domen på skyddstillsyn eller dom, varigenom förordnats att den genom sådan dom ådömda påföljden skall avse även ytterligare brott. Detta gäller dock endast i den mån frihetsberövandet icke tillgodoräknats enligt första eller tredje stycket.

Dömes någon till böter eller disciplinstraff och har han med anledning av misstanke om brott, som prövats genom dom i målet, varit berövad friheten på sätt som angives i första stycket, må förordnas att påföljden skall anses helt eller delvis verkställd genom frihetsberövandet.

7§⁷

Har någon börjat undergå fängelse *eller internering* och dömes han i högre rätt i stället till annan i 5§ första eller tredje stycket angiven påföljd, äger vad där är föreskrivet om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande motsvarande tillämpning i fråga om tid under vilken verkställighet sålunda skett.

Undanröjes villkorlig dom eller skyddstillsyn och dömes i stället till fängelse på viss tid *eller internering*, äger första stycket motsvarande tillämpning i fråga om tid var-

rättspsykiatrisk undersökning i brottmål, skall tiden för frihetsberövandet, till den del därunder icke samtidigt skett verkställighet av dom i annat mål, anses som tid under vilken den ådömda påföljden verkställts i anstalt. Domstolen skall i domen angiva det antal dagar påföljden skall anses verkställd. Är den tid varmed ådömt fängelse överstiger frihetsberövandet ringa, må förordnas att fängelsestraffet skall anses helt verkställt genom frihetsberövandet.

Undanröjes villkorlig dom eller skyddstillsyn och dömes i stället till fängelse på viss tid, äger första stycket tillämpning även i fråga om frihetsberövande, som föregått den villkorliga domen, domen på skyddstillsyn eller dom, varigenom förordnats att den genom sådan dom ådömda påföljden skall avse även ytterligare brott. Detta gäller dock endast i den mån frihetsberövandet icke tillgodoräknats enligt första eller tredje stycket.

Har någon börjat undergå fängelse och dömes han i högre rätt i stället till annan i 5§ första eller tredje stycket angiven påföljd, äger vad där är föreskrivet om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande motsvarande tillämpning i fråga om tid under vilken verkställighet sålunda skett.

Undanröjes villkorlig dom eller skyddstillsyn och dömes i stället till fängelse på viss tid, äger första stycket motsvarande tillämpning i fråga om tid varunder verkställighet

⁷ Senaste lydelse 1979: 680.

Nuvarande lydelse

under verkställighet skett på grund av dom i det mål vari den villkorliga domen eller domen på skyddstillsyn slutligen meddelades.

Föreslagen lydelse

skett på grund av dom i det mål vari den villkorliga domen eller domen på skyddstillsyn slutligen meddelades.

34 kap.

1 §⁸

Finnes den som för brott dömts till fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn *eller internering* hava begått annat brott före domen eller begår han nytt brott efter domen men innan påföljden till fullo verkställts eller eljest upphört, må rätten, med iakttagande av vad för vissa fall är föreskrivet i 2–6 och 9 §§ efter omständigheterna

Finnes den som för brott dömts till fängelse, villkorlig dom *eller* skyddstillsyn *ha* begått annat brott före domen eller begår han nytt brott efter domen men innan påföljden till fullo verkställts eller eljest upphört, må rätten, med iakttagande av vad för vissa fall är föreskrivet i 2–6 §§, efter omständigheterna

1. förordna att den tidigare ådömda påföljden skall avse jämväl det andra brottet,

2. döma särskilt till påföljd för detta brott, eller

3. därest den tidigare domen vunnit laga kraft, undanröja den ådömda påföljden och för brotten döma till påföljd av annan art.

Har jämte skyddstillsyn ådömts fängelse enligt 28 kap. 3 §, skall vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel den ådömda fängelsepåföljden anses som en del av skyddstillsynen.

10 §⁹

Har med tillämpning av 1 § 1 genom lagakraftvunnen dom förordnats, att fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn *eller internering* som ådömts i tidigare mål skall avse ytterligare brott, och ändras den tidigare ådömda påföljden av högre rätt genom dom som vinner laga kraft, skall frågan om påföljd för sagda brott efter anmälan av åklagare ånyo prövas av domstol. Detsamma skall gälla, när straff bestämts med tillämpning av 3 § andra stycket och det tidigare ådömda straffet ändras.

Har med tillämpning av 1 § 1 genom lagakraftvunnen dom förordnats, att fängelse, villkorlig dom *eller* skyddstillsyn som ådömts i tidigare mål skall avse ytterligare brott, och ändras den tidigare ådömda påföljden av högre rätt genom dom som vinner laga kraft, skall frågan om påföljd för sagda brott efter anmälan av åklagare ånyo prövas av domstol. Detsamma skall gälla, när straff bestämts med tillämpning av 3 § andra stycket och det tidigare ådömda straffet ändras.

Finnes, när dom å fängelse på viss tid skall verkställas, att den dömde begått brottet innan sådant straff som ådömts honom för annat brott börjat verkställas, och framgår ej av domarna att det andra straffet beaktats, skall

⁸ Senaste lydelse 1979: 680.

⁹ Senaste lydelse 1979: 680.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

sedan domarna vunnit laga kraft domstol, efter anmälan av åklagare, med tillämpning av 3 § andra stycket bestämma det straff den dömda skall undergå till följd av den dom, som sist förekommer till verkställighet.

11 §¹⁰

Förekomma till verkställighet på en gång dom *å* fängelse på livstid och dom *å* böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, villkorlig dom, skyddstillsyn, *internering* eller disciplinstraff skall livstidsstraffet träda i stället för den andra påföljden.

Förekommer till verkställighet på en gång dom *på* fängelse på livstid och dom *på* böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, villkorlig dom, skyddstillsyn eller disciplinstraff skall livstidsstraffet träda i stället för den andra påföljden.

Om en dom på fängelse på viss tid i minst två år och en dom på böter eller disciplinstraff som har meddelats innan fängelsestraffet har börjat avtjänas förekommer till verkställighet på en gång, skall fängelsestraffet träda i stället för böterna eller disciplinstraffet.

18 §¹¹

Uppkommer fråga om utlämning till Sverige för verkställighet av dom, varigenom någon dömts till fängelse *eller internering* som gemensam påföljd för två eller flera brott, och kan utlämning enligt den främmande statens lagstiftning ej ske för alla brotten, skall domstol, efter anmälan av åklagare, undanröja den gemensamt ådömda påföljden och döma till påföljd för den brottslighet, för vilken utlämning kan äga rum.

Uppkommer fråga om utlämning till Sverige för verkställighet av dom, varigenom någon dömts till fängelse som gemensam påföljd för två eller flera brott, och kan utlämning enligt den främmande statens lagstiftning ej ske för alla brotten, skall domstol, efter anmälan av åklagare, undanröja den gemensamt ådömda påföljden och döma till påföljd för den brottslighet, för vilken utlämning kan äga rum.

Vad som föreskrives i första stycket skall även gälla, då fråga uppkommer om att svensk brottmålsdom, som avser två eller flera brott, skall verkställas utomlands i enlighet med lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom eller lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet, och hinder mot verkställighet föreligger enligt den främmande statens lagstiftning såvitt avser något eller några av brotten.

¹⁰ Senaste lydelse 1979: 680.

¹¹ Senaste lydelse 1979: 680.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 kap.

6 §¹²

Vad i lag eller författning är föreskrivet om särskild rättsverkan av att någon dömes till straff skall gälla även då annan påföljd som omförmäles i 1 kap. 3 § ådömes.

Vid tillämpningen av första stycket *skola* villkorlig dom, skyddstillsyn och *internering* samt, om ej i domen annorlunda förordnas, överlämnande till särskild vård anses lika med fängelse. Därvid *skola internering samt*, om så förordnas, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård anses motsvara fängelse i minst sex månader.

Vid tillämpningen av första stycket *skall* villkorlig dom och skyddstillsyn samt, om ej i domen annorlunda förordnas, överlämnande till särskild vård anses lika med fängelse. Därvid *skall*, om så förordnas, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård anses motsvara fängelse i minst sex månader.

37 kap.

1 §¹³

Övervakningsnämnds verksamhetsområde skall omfatta en eller flera allmänna underrätters domkrets, om ej särskilda skäl *föreligga* till annan indelning. För handläggning av ärenden rörande personer som dömts till fängelse *eller internering* må tillsättas särskilda övervakningsnämnder. Övervakningsnämnds verksamhetsområde bestämmes av regeringen.

Övervakningsnämnd består av fem ledamöter, om ej regeringen förordnar att viss nämnd skall *hava* flera ledamöter. Nämnden är beslutför med ordförande och två ledamöter. I brådskande fall, *så ock* i ärenden av mindre vikt äger ordföranden ensam besluta å nämndens vägnar. Sådant beslut skall anmälas vid nästa sammanträde med nämnden.

Övervakningsnämnds verksamhetsområde skall omfatta en eller flera allmänna underrätters domkrets, om ej särskilda skäl *föreligger* till annan indelning. För handläggning av ärenden rörande personer som dömts till fängelse må tillsättas särskilda övervakningsnämnder. Övervakningsnämnds verksamhetsområde bestämmes av regeringen.

Övervakningsnämnd består av fem ledamöter, om ej regeringen förordnar att viss nämnd skall *ha* flera ledamöter. Nämnden är beslutför med ordförande och två ledamöter. I brådskande fall *och* i ärenden av mindre vikt äger ordföranden ensam besluta å nämndens vägnar. Sådant beslut skall anmälas vid nästa sammanträde med nämnden.

Regeringen äger förordna att övervakningsnämnd skall arbeta å avdelningar. Om sådan avdelning skall i tillämpliga delar gälla vad om nämnd är stadgat.

5 §¹⁴

Ledamot och ersättare i övervakningsnämnd, kriminalvårdsnämnd

Ledamot och ersättare i övervakningsnämnd *och* kriminalvårds-

¹² Senaste lydelse 1979: 680.

¹³ Senaste lydelse 1979: 680.

¹⁴ Senaste lydelse 1979: 680.

Nuvarande lydelse

den och interneringsnämnden skola hava avlagt domared. Mot ledamot och ersättare skola gälla samma jäv som i fråga om domare; dock skall vad i 4 kap. 13 § 7 rättegångsbalken sägs icke äga tillämpning i fråga om ledamot och ersättare i övervakningsnämnd.

I fråga om beslut av nämnd som i första stycket sägs skall vad angående omröstning i brottmål i överrätt är stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Föreslagen lydelse

nämnden skall ha avlagt domared. Mot ledamot och ersättare skall gälla samma jäv som i fråga om domare; dock skall vad i 4 kap. 13 § 7 rättegångsbalken sägs icke äga tillämpning i fråga om ledamot och ersättare i övervakningsnämnd.

6 §¹⁵

Begär den dömde att bliva muntligen hörd i ärende, som handlägges av övervakningsnämnd, skall tillfälle därtill beredas honom.

I ärende hos kriminalvårdsnämnden och interneringsnämnden bör, om det kan antagas vara till gagn och lämpligen kan ske, tillfälle beredas den dömde att bliva muntligen hörd.

I ärende hos kriminalvårdsnämnden bör, om det kan antagas vara till gagn och lämpligen kan ske, tillfälle beredas den dömde att bliva muntligen hörd.

10 §

Övervakningsnämnds beslut som avses i 7–9 §§ länder omedelbart till efterrättelse, såvida ej annorlunda förordnas.

Övervakningsnämnds beslut som avses i 7 och 8 §§ länder omedelbart till efterrättelse, såvida ej annorlunda förordnas.

11 §¹⁶

Talan må ej föras mot beslut som enligt denna balk meddelas av övervakningsnämnd i andra fall än i 7–9 §§ sagts, av hovrätt enligt 8 § eller av kriminalvårdsnämnden eller interneringsnämnden.

Talan må ej föras mot beslut som enligt denna balk meddelas av övervakningsnämnd i andra fall än i 7 och 8 §§ sagts, av hovrätt enligt 8 § eller av kriminalvårdsnämnden.

38 kap.

1 §¹⁷

Den som ådömts villkorlig dom eller skyddstillsyn äger före fullföljdstidens utgång avgiva förklaring, att han är nöjd med domen i vad gäller den ådömda påföljden. Sådan förklaring skall avse jämväl böter, som ådömts med stöd av 27 kap. 2 § eller 28 kap. 2 §. Förklaringen avgives i den ordning regeringen föreskriver.

Förklaring, som avgivits i föreskriven ordning, må icke återtagas. Har den dömde fullföljt talan mot domen, skall hans talan i vad angår påföljd för brottet anses återkallad genom förklaringen.

¹⁵ Senaste lydelse 1979: 680.

¹⁶ Senaste lydelse 1979: 680.

¹⁷ Senaste lydelse 1979: 680.

Nuvarande lydelse

Angående nöjdförklaring i fråga om dom *å* fängelse och internering är särskilt stadgat.

Föreslagen lydelse

Angående nöjdförklaring i fråga om dom *på* fängelse är särskilt stadgat.

3 §¹⁸

Fråga om åtgärd enligt 27 kap. 5 § andra stycket eller 6 § upptages av den rätt som först avgjort det mål vari meddelats villkorlig dom.

Talan enligt 28 kap. 8 § väckes vid allmän underrätt, inom vars område den övervakningsnämnd som handhar övervakningen över den dömda är verksam.

Talan enligt 30 kap. 8 § väckes vid den rätt som först avgjort det mål vari dömts till internering.

Mål som avses i denna paragraf må ock upptagas av domstol, där brottmål mot den dömda är anhängigt, eller av rätten i den ort, där den dömda mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt.

4 §¹⁹

Anmälan jämlikt 34 kap. 10 § göres hos första domstol i något av målen.

Ansökan jämlikt 34 kap. 13 § göres hos den rätt som först avgjort det mål vari dömts till internering.

Anmälan jämlikt 34 kap. 18 § göres hos den rätt som först dömt i målet.

5 §

Talan som avses i 27 kap. 6 §, 28 kap. 8 § eller 30 kap. 8 § skall anses anhängiggjord, då ansökan om målets upptagande delgavs den dömda.

Talan som avses i 27 kap. 6 § eller 28 kap. 8 § skall anses anhängiggjord, då ansökan om målets upptagande delgavs den dömda.

6 §²⁰

Nämnd skall deltaga vid under-rätts avgörande av fråga, som avses i 2 § eller i 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 §, 30 kap. 8 § eller 34 kap. 10 § andra stycket, 13 § eller 18 §. Detsamma skall gälla i fråga om undanröjande av påföljd enligt 34 kap. 1 § 3, förverkande av villkorligt medgiven frihet eller annan åtgärd enligt 34 kap. 4 §, åtgärd enligt 34 kap. 5 § tredje stycket eller 34 kap. 6 § andra stycket samt återintagning i anstalt eller annan åtgärd enligt 34 kap. 9 §.

Nämnd skall deltaga vid under-rätts avgörande av fråga, som avses i 2 § eller i 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 § eller 34 kap. 10 § andra stycket eller 18 §. Detsamma skall gälla i fråga om undanröjande av påföljd enligt 34 kap. 1 § 3, förverkande av villkorligt medgiven frihet eller annan åtgärd enligt 34 kap. 4 § samt åtgärd enligt 34 kap. 5 § tredje stycket eller 34 kap. 6 § andra stycket.

¹⁸ Ändringen innebär att tredje stycket upphävs.

¹⁹ Senaste lydelse 1979: 680. Ändringen innebär att andra stycket upphävs.

²⁰ Senaste lydelse 1979: 680.

Nuvvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Vid avgörande av fråga, som avses i 27 kap. 5 § andra stycket eller 28 kap. 11 §, är underrätt domför med en lagfaren domare.

8 §²¹

I mål om åtgärd enligt 2 § eller 27 kap. 5 § andra stycket eller 6 §, 28 kap. 9 §, 30 kap. 8 § eller 34 kap. 10 § andra stycket eller 13 § skall underrätt lämna den dömde tillfälle att yttra sig. Begär han att bli muntligen hörd, skall tillfälle därtill beredas honom. I mål om åtgärd enligt 34 kap. 18 § skall den dömde lämnas tillfälle att yttra sig där så är möjligt. Rättens avgörande av saken sker genom beslut.

I mål om åtgärd enligt 2 § eller 27 kap. 5 § andra stycket eller 6 §, 28 kap. 9 § eller 34 kap. 10 § andra stycket skall underrätt lämna den dömde tillfälle att yttra sig. Begär han att bli muntligen hörd, skall tillfälle därtill beredas honom. I mål om åtgärd enligt 34 kap. 18 § skall den dömde lämnas tillfälle att yttra sig där så är möjligt. Rättens avgörande av saken sker genom beslut.

Åtgärd enligt 28 kap. 11 § må beslutas utan att tillfälle beredes den dömde att yttra sig.

9 §²²

Rättens beslut om åtgärd enligt 27 kap. 5 § andra stycket, 28 kap. 11 § eller 34 kap. 10 § andra stycket, 13 § eller 18 § länder omedelbart till efterrättelse om ej annorlunda förordnas. Detsamma gäller avgöranden enligt 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 § eller 34 kap. 4, 5 eller 6 § angående föreskrifter eller provotid.

Rättens beslut om åtgärd enligt 27 kap. 5 § andra stycket, 28 kap. 11 § eller 34 kap. 10 § andra stycket eller 18 § länder omedelbart till efterrättelse om ej annorlunda förordnas. Detsamma gäller avgöranden enligt 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 § eller 34 kap. 4, 5 eller 6 § angående föreskrifter eller provotid.

12 §²³

Det åligger polismyndighet att lämna domstol, övervakningsnämnd, kriminalvårdsnämnden och interneringsnämnden handräckning för den dömdes inställande i mål eller ärende enligt denna balk eller för hans omhändertagande jämlikt 26 kap. 22 §, 28 kap. 11 § eller 30 kap. 14 §.

Det åligger polismyndighet att lämna domstol, övervakningsnämnd och kriminalvårdsnämnden handräckning för den dömdes inställande i mål eller ärende enligt denna balk eller för hans omhändertagande jämlikt 26 kap. 22 § eller 28 kap. 11 §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.
2. Efter ikraftträdandet får ej dömas till internering.
3. Den som vid ikraftträdandet undergår internering i anstalt skall vårdas i anstalt till utgången av den minsta tid som senast har bestämts. Har han med stöd av 34 kap. 9 § första stycket återtagits i anstalt utan att

²¹ Senaste lydelse 1979: 680.

²² Senaste lydelse 1979: 680.

²³ Senaste lydelse 1979: 680.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

minsta tid för fortsatt anstaltsvård har bestämts, skall det anses som om genom domen minsta tid för sådan vård har bestämts till tre månader. Vad som har sagts nu gäller även den som har dömts till internering enligt en dom som inte har börjat verkställas vid ikraftträdandet och den som skall återintas i anstalt enligt en sådan dom.

4. Äldre bestämmelser om internering gäller fortfarande beträffande internerad som avses i punkt 3 till dess att han har överförs till vård utom anstalt enligt punkt 5. I stället för vad som föreskrivs i 34 kap. 9 § första stycket tredje meningen skall dock gälla att minsta tiden för fortsatt anstaltsvård får bestämmas till lägst en månad vid tillämpning av 34 kap. 1 § 1.

Frågor beträffande internerad i anstalt som enligt äldre bestämmelser skulle ha behandlats av interneringsnämnden skall efter ikraftträdandet i stället handläggas av kriminalvårdsnämnden.

5. En internerad som avses i punkt 3 skall överföras till vård utom anstalt vid ikraftträdandet eller, om minsta tiden då inte har gått ut, vid den tidens utgång. När den internerade sålunda har överförts till vård utom anstalt, skall det i fråga om den fortsatta verkställigheten av påföljden samt vid tillämpning av bestämmelserna om sammanträffande av brott och förändring av påföljd anses, som om han är dömd till fängelse samt har blivit villkorligt frigiven med en straffåterstod av sex månader och med en prøvotid av två år, räknad från dagen då anstaltsvården upphörde.

Beslut om överförande till vård utom anstalt får, i den utsträckning det behövs för tillämpningen av första stycket, meddelas före ikraftträdandet. I sådant fall meddelas beslutet av interneringsnämnden. Efter ikraftträdandet meddelas beslut om överförande till vård utom anstalt av kriminalvårdsnämnden. Ett beslut som avses nu skall ändras, om det påkallas av att ny minsta tid har bestämts.

6. Om en internerad vid ikraftträdandet vårdas utom anstalt, skall det i fråga om den fortsatta verkställigheten av påföljden samt vid tillämpning av bestämmelserna om sammanträffande av brott och förändring av påföljd anses, som om han är dömd till fängelse samt har blivit villkorligt frigiven med en straffåterstod av sex månader och med en prøvotid av två år, räknad från den dag han senast överfördes till vård utom anstalt. Har han efter nämnda dag vårdats utom anstalt mer än två år, upphör påföljden vid ikraftträdandet.

7. Vad i 26 kap. 3 § föreskrivs om återfall i brott tillämpas utan hinder av att den förra domen har meddelats före ikraftträdandet. Härvid skall den som ådömts internering anses vara dömd till fängelse i lägst två år.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 202) om beräkning av strafftid m. m.

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1974: 202) om beräkning av strafftid m. m.

dels att 16 och 27 §§ skall upphöra att gälla.

dels att 1–3, 8–10 samt 15 och 18 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 26 §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Dom på fängelse *eller internering* skall befordras till verkställighet enligt denna lag. Lagen gäller även i fråga om hur tid för sådan verkställighet skall beräknas.

Dom på fängelse skall befordras till verkställighet enligt denna lag. Lagen gäller även i fråga om hur tid för sådan verkställighet skall beräknas.

Vad i denna lag är föreskrivet om fängelse gäller även fängelse vilket ålagts som förvandlingsstraff för böter.

2 §²

Har den som dömts till fängelse, *eller internering* icke inom föreskriven tid fullföljt talan i målet såvitt angår den ådömda påföljden, får domen verkställas i denna del utan hinder av att åklagare eller målsägande fullföljt talan mot domen.

Har den som dömts till fängelse icke inom föreskriven tid fullföljt talan i målet såvitt angår den ådömda påföljden, får domen verkställas i denna del utan hinder av att åklagare eller målsägande fullföljt talan mot domen.

Dom som avses i första stycket får även i andra fall än som sägs där verkställas utan hinder av att domen ej vunnit laga kraft. Härom är särskilt stadgat.

3 §³

Dom på fängelse *eller internering* får även verkställas, om den dömden före fullföljdstidens utgång i den ordning som anges i denna lag avger förklaring att han avstår från talan mot domen såvitt angår den ådömda påföljden och medger att den får verkställas (nöjdförklaring).

Dom på fängelse får även verkställas, om den dömden före fullföljdstidens utgång i den ordning som anges i denna lag avger förklaring att han avstår från talan mot domen såvitt angår den ådömda påföljden och medger att den får verkställas (nöjdförklaring).

¹ Senaste lydelse 1979: 692.

² Senaste lydelse 1979: 692.

³ Senaste lydelse 1979: 692.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*8 §⁴

Nöjdförklaring som avgivits enligt denna lag får icke återtagas. Har den dömden fullföljt talan mot domen i vad han därigenom dömts till fängelse *eller internering*, skall denna talan anses återkallad genom nöjdförklaringen.

Nöjdförklaring som avgivits enligt denna lag får icke återtagas. Har den dömden fullföljt talan mot domen i vad han därigenom dömts till fängelse, skall denna talan anses återkallad genom nöjdförklaringen.

9 §⁵

Är den som skall undergå fängelse *eller internering* häktad eller är han intagen i kriminalvårdsanstalt för undergående av påföljd i annat mål när domen får verkställas, skall styresmannen vid den kriminalvårdsanstalt där han är intagen eller föreståndaren för det häkte eller chefen för den rättspsykiatriska klinik där han förvaras eller, om han hålles i militärhäkte, den befattningshavare som har uppsikt över häktet omedelbart befordra domen till verkställighet.

Är den som skall undergå fängelse häktad eller är han intagen i kriminalvårdsanstalt för undergående av påföljd i annat mål när domen får verkställas, skall styresmannen vid den kriminalvårdsanstalt där han är intagen eller föreståndaren för det häkte eller chefen för den rättspsykiatriska klinik där han förvaras eller, om han hålles i militärhäkte, den befattningshavare som har uppsikt över häktet omedelbart befordra domen till verkställighet.

Förvaras den som är häktad i målet ej i kriminalvårdsanstalt, skall han för verkställighet förpassas till sådan anstalt.

Är den dömden häktad i annat mål när domen får verkställas och förvaras han ej i kriminalvårdsanstalt, får verkställigheten påbörjas där han förvaras.

10 §⁶

Är den som skall undergå fängelse *eller internering* icke häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt när domen enligt 2 § första stycket får verkställas, skall kriminalvårdsstyrelsen förelägga honom att senast viss dag inställa sig vid den kriminalvårdsanstalt, där domen skall verkställas.

Är den som skall undergå fängelse icke häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt när domen enligt 2 § första stycket får verkställas, skall kriminalvårdsstyrelsen förelägga honom att senast viss dag inställa sig vid den kriminalvårdsanstalt, där domen skall verkställas.

Kan det befaras att den dömden avviker eller efterkommer han icke föreläggande enligt första stycket, skall polismyndigheten i den ort där han vistas på begäran av kriminalvårdsstyrelsen låta förpassa honom till anstalten.

Avger den dömden nöjdförklaring inför styresman vid kriminalvårdsanstalt eller föreståndare för allmänt häkte, skall den som tager emot

⁴ Senaste lydelse 1979: 692.

⁵ Senaste lydelse 1979: 692.

⁶ Senaste lydelse 1979: 692.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

förklaringen omedelbart befordra domen till verkställighet. Avger den dömd nöjdförklaring inför polismyndighet eller befattningshavare vid försvarsmakten, skall den som tager emot förklaringen låta förpassa den dömd till kriminalvårdsanstalt enligt bestämmelser som kriminalvårdsstyrelsen meddelar. Befattningshavare vid försvarsmakten skall begära biträde av polismyndigheten i orten för att verkställa förpassningen.

Om det bedöms kunna ske utan fara för att den dömd avviker, får polismyndigheten förelägga honom att inställa sig vid kriminalvårdsanstalten i stället för att förpassa honom dit.

15 §⁷

Om fängelse eller internering börjat verkställas och högre rätt i stället dömer till annan av dessa påföljder eller förlänger tiden för fängelse, skall verkställigheten fortsätta enligt den tidigare domen till dess den dömd avger nöjdförklaring i fråga om den nya domen eller denna på annan grund får verkställas.

Om fängelse börjat verkställas och högre rätt förlänger tiden, skall verkställigheten fortsätta enligt den tidigare domen till dess den dömd avger nöjdförklaring i fråga om den nya domen eller denna på annan grund får verkställas.

18 §⁸

Häktas den som undergår fängelse eller internering av annan anledning än misstanke om brott, skall verkställigheten avbrytas.

Häktas den som undergår fängelse av annan anledning än misstanke om brott, skall verkställigheten avbrytas.

26 §⁹

Om den dömd har varit intagen för verkställighet av en dom på fängelse före den dag från vilken strafftiden enligt 19 § skall räknas, får kriminalvårdsstyrelsen förordna att den tid under vilken han sålunda har varit berövad friheten skall inräknas i verkställighetstiden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om den som efter ikraftträdandet undergår eller skall undergå internering i anstalt.

⁷ Senaste lydelse 1979: 692.

⁸ Senaste lydelse 1979: 692.

⁹ Förutvarande 26 § upphävd genom 1979: 692.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt

Härigenom föreskrivs att 1, 6, 7, 33 och 54–57 §§ lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag avser kriminalvård i anstalt efter dom på fängelse *eller internering*. Denna lag avser kriminalvård i anstalt efter dom på fängelse.

Vad som föreskrives i lagen om den som dömts till fängelse gäller även den som ålagts fängelse som förvandlingsstraff för böter.

6 §²

Vid fördelning av de intagna mellan lokalanstalter och rixsanstalter skall följande allmänna riktlinjer vara vägledande.

Den som undergår fängelse i högst ett år skall företrädesvis vara placerad i lokalanstalt.

Den som undergår fängelse i mer än ett år *eller internering* placeras företrädesvis i rixanstalt. När så behövs för en ändamålsenlig förberedelse av frigivning *eller övergång till vård utom anstalt*, får den intagne överföras till lokalanstalt.

Den som undergår fängelse i mer än ett år placeras företrädesvis i rixanstalt. När så behövs för en ändamålsenlig förberedelse av frigivning, får den intagne överföras till lokalanstalt.

7 §³

Vid fördelning av de intagna mellan öppna och slutna anstalter iakttages följande.

Intagen bör placeras i öppen anstalt, om icke annan placering är påkallad med hänsyn till föreliggande fara för att han avviker eller eljest av säkerhetsskäl eller med hänsyn till att möjlighet bör beredas honom till sådant arbete eller sådan undervisning, utbildning eller särskild behandling som icke lämpligen kan anordnas i öppen anstalt.

Den som dömts till fängelse i lägst två år *eller till internering med en minsta tid av två år eller mer* skall placeras i slutna anstalt, om det med hänsyn till att han saknar fast anknytning till riket eller till arten av hans brottslighet eller eljest kan befaras att han är särskilt benägen att avvika och fortsätta en

Den som dömts till fängelse i lägst två år skall placeras i slutna anstalt, om det med hänsyn till att han saknar fast anknytning till riket eller till arten av hans brottslighet eller eljest kan befaras att han är särskilt benägen att avvika och fortsätta en brottslig verksamhet av särskilt allvarig karaktär. Vad som

¹ Senaste lydelse 1979: 693.

² Senaste lydelse 1979: 693.

³ Senaste lydelse 1978: 901.

Nuvarande lydelse

brottslig verksamhet av särskilt allvarlig karaktär. Vad som sagts nu gäller dock ej om annan placering kräves för en ändamålsenlig förberedelse av förestående frigivning *eller överföring till vård utom anstalt* eller eljest synnerliga skäl föreligger för placering i öppen anstalt.

Föreslagen lydelse

sagts nu gäller dock ej om annan placering kräves för en ändamålsenlig förberedelse av förestående frigivning eller eljest synnerliga skäl föreligger för placering i öppen anstalt.

33 §⁴

Till förberedande av frigivning *eller överförande till vård utom anstalt* kan intagen som undergår fängelse *eller dömts till internering* beviljas permission under viss längre tid (frigivningspermission).

Den som undergår fängelse på sådan tid att villkorlig frigivning icke kan komma i fråga får beviljas frigivningspermission endast om synnerliga skäl föreligger. Annan som undergår fängelse *och den som dömts till internering* får ej beviljas frigivningspermission före den dag då villkorlig frigivning *eller överförande till vård utom anstalt* tidigast kan ske.

Till förberedande av frigivning kan intagen beviljas permission under viss längre tid (frigivningspermission).

Den som undergår fängelse på sådan tid att villkorlig frigivning icke kan komma i fråga får beviljas frigivningspermission endast om synnerliga skäl föreligger. Annan som undergår fängelse får ej beviljas frigivningspermission före den dag då villkorlig frigivning tidigast kan ske.

För frigivningspermission får ställas de villkor som kan anses erforderliga beträffande vistelseort, anmälningsskyldighet eller annat.

54 §⁵

I frågor som avses i 33 och 34 §§ beslutar

1. den övervakningsnämnd till vars verksamhetsområde anstalten hör *beträffande intagen som undergår fängelse, dock med undantag för fall som avses i andra stycket samt*

2. *interneringsnämnden beträffande intagen som undergår internering.*

Kriminalvårdsnämnden beslutar *i frågor som avses i 33 och 34 §§ beträffande intagen som omfattas av förordnande enligt 16 § lagen (1964: 163) om införande av brottsbalken.*

I frågor som avses i 33 och 34 §§ beslutar den övervakningsnämnd till vars verksamhetsområde anstalten hör. Kriminalvårdsnämnden beslutar *dock i dessa frågor beträffande intagen som omfattas av förordnande enligt 16 § lagen (1964: 163) om införande av brottsbalken.*

⁴ Senaste lydelse 1979: 693.

⁵ Senaste lydelse 1979: 693.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*55 §⁶

Regeringen kan förordna att tilllämpningen av 33 och 34 §§ får överflyttas från kriminalvårdsnämnden eller interneringsnämnden till den övervakningsnämnd, till vars verksamhetsområde anstalten hör.

Har i fall som avses i första stycket övervakningsnämnden meddelat beslut, får den intagne påkalla prövning av beslutet hos den centrala nämnd från vilken tillämpningen överflyttats.

I annat fall än som sägs i andra stycket får intagen hos kriminalvårdsnämnden påkalla prövning av övervakningsnämnds beslut i frågor som avses i 33 och 34 §§.

Regeringen kan förordna att tilllämpningen av 33 och 34 §§ får överflyttas från kriminalvårdsnämnden till den övervakningsnämnd, till vars verksamhetsområde anstalten hör.

56 §⁷

I frågor som avses i 35 § såvitt gäller tid för vistelse utanför anstalt enligt 33 eller 34 § beslutar interneringsnämnden beträffande intagen som undergår internering.

Intagen får hos kriminalvårdsnämnden påkalla prövning av övervakningsnämndens beslut i frågor som avses i 33 och 34 §§.

57 §⁸

Övervakningsnämnds beslut enligt denna lag länder till efterrättelse omedelbart, om ej annorlunda förordnas.

Mot interneringsnämndens och kriminalvårdsnämndens beslut enligt denna lag får talan ej föras.

Mot kriminalvårdsnämndens beslut enligt denna lag får talan ej föras.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. I fråga om internerad som efter ikraftträdandet undergår vård i anstalt tillämpas dock fortfarande äldre bestämmelser i den mån inte annat följer av punkt 2 eller 3.

2. Den som undergår internering i anstalt får utan hinder av 33 § andra stycket i dess äldre lydelse beviljas frigivningspermission två månader före den dag då han skall överföras till vård utom anstalt. Sådan frigivningspermission får beviljas före ikraftträdandet, dock tidigast med verkan från och med den 1 maj 1981.

3. Fråga som enligt äldre bestämmelser skulle ha behandlats av interneringsnämnden skall efter ikraftträdandet i stället handläggas av kriminalvårdsnämnden.

⁶ Senaste lydelse 1979: 693. Ändringen innebär bl. a. att andra och tredje styckena upphävs.

⁷ Senaste lydelse 1979: 693.

⁸ Senaste lydelse 1979: 693.

4 Förslag till

Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 21 kap. 2 §, 27 kap. 16 §, 29 kap. 2 och 3 §§ samt 51 kap. 25 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 kap.

2 §¹

Den misstänkte vare i mål om allmänt åtal skyldig infinna sig personligen vid huvudförhandling i underrätt, dock ej om anledning saknas att ådöma annan brottspåföljd än böter och hans närvaro tillika kan antagas vara utan betydelse för utredningen. I mål om enskilt åtal skall den misstänkte infinna sig personligen vid dylik förhandling, om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. Vid huvudförhandling i hovrätt skall den misstänkte infinna sig personligen, om han av underrätten dömts till fängelse i minst sex månader *eller internering* för brottet eller anledning förekommer till ådömande av sådan påföljd, så ock eljest, om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. Vid huvudförhandling i högsta domstolen vare den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro finnes erforderlig för utredningen. I underrätt skall den misstänkte ock infinna sig personligen vid muntlig förberedelse, om det kan antagas, att förberedelsen därigenom främjas. Vid annan förhandling än nu nämnts vare han skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro finnes erforderlig.

Den misstänkte vare i mål om allmänt åtal skyldig infinna sig personligen vid huvudförhandling i underrätt, dock ej om anledning saknas att ådöma annan brottspåföljd än böter och hans närvaro tillika kan antagas vara utan betydelse för utredningen. I mål om enskilt åtal skall den misstänkte infinna sig personligen vid dylik förhandling, om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. Vid huvudförhandling i hovrätt skall den misstänkte infinna sig personligen, om han av underrätten dömts till fängelse i minst sex månader för brottet eller anledning förekommer till ådömande av sådan påföljd, så ock eljest, om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. Vid huvudförhandling i högsta domstolen vare den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro finnes erforderlig för utredningen. I underrätt skall den misstänkte ock infinna sig personligen vid muntlig förberedelse, om det kan antagas, att förberedelsen därigenom främjas. Vid annan förhandling än nu nämnts vare han skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro finnes erforderlig.

Lider den misstänkte av sinnessjukdom eller sinnesslöhet och finner rätten, att hans hörande skulle vara utan gagn, erfordras ej att han infinna sig personligen.

Är den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, meddele rätten förordnande därom.

¹ Senaste lydelse 1964: 166.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Då den misstänkte ej är skyldig att infinna sig personligen, må hans talan föras genom ombud. Om ombud gälle vad i 12 kap. är stadgat.

27 kap.

16 §²

Kan någon skäligen misstänkas för brott, för vilket ej är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år, och finnes det vara av synnerlig vikt för utredningen, att undersökningsledaren eller åklagaren erhåller del av samtal till och från telefonapparat, som innehaves av den misstänkte eller eljest kan antagas komma att begagnas av honom, äge rätten meddela tillstånd till deras avhörande. Fråga därom må upptagas allenast på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren.

Tillstånd skall meddelas att gälla viss tid, högst en vecka, från den dag, då tillståndet delgavs telefonanstaltens föreståndare.

Tillstånd skall meddelas att gälla viss tid, högst en vecka, från den dag, då tillståndet delgavs telefonanstaltens föreståndare. *Gäller misstanken grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling av narkotika som avses i 1 § narkotikaförordningen (1962:704), får tillstånd dock meddelas för högst en månad från nämnda dag.*

Om granskning av uppteckning, som ägt rum vid samtals avhörande, äge vad i 12 § första stycket stadgats om undersökning och granskning av enskild handling motsvarande tillämpning. I den mån uppteckningen innehåller något, som ej är av betydelse för utredningen, skall den efter granskningen omedelbart förstöras.

29 kap.

2 §³

Över fråga, som hör till rättegången, skall röstas särskilt.

Är fråga om ansvar för flera brott, skall, om det erfordras, först i fråga om varje brott omröstning ske, huruvida den tilltalade är skyldig till brottet, och därefter omröstning angående påföljden företagas. Uppkommer fråga, huruvida ett eller flera brott föreligga, skall ock därom röstas särskilt.

Förekomma vid omröstning angående påföljden skiljaktiga meningar, huruvida annan påföljd än straff eller sådan påföljd jämte böter eller skyddstillsyn jämte fängelse enligt 28 kap. 3 § brottsbalken skall ådömas, skall, om det erfordras, särskild omröstning ske om varje mening av nu angiven innebörd, beträffande vilken yrkande framställs av någon av de röstande. Vad nu sagts gälle ock fråga, huruvida påföljd skall eftergivnas eller huruvida tilltalad skall vara fri från påföljd på den grund att han begått brottet under inflytande av själslig abnormitet. Blir sådan mening ej gällande, skall särskild omröstning ske om straff.

Föreligga skilda meningar om storleken av böter som ådömas Föreligga skilda meningar om storleken av böter som ådömas

² Senaste lydelse 1964: 166.

³ Senaste lydelse 1979: 681.

Nuvarande lydelse

jämte annan påföljd än straff, om längden av fängelsestraff som enligt 28 kap. 3 § brottsbalken ådömes jämte skyddstillsyn, om särskilda föreskrifter vid skyddstillsyn *eller om minsta tid för internering*, skall, om det erfordras, särskild omröstning därom företagas.

Har någon vid tidigare omröstning varit emot det slut, vari de flesta stannat, vare han skyldig att deltaga i senare omröstning; vid omröstning angående ådömande av straff *eller beträffande fråga*, huruvida påföljd skall eftergivnas eller huruvida tilltalad skall vara fri från påföljd på den grund att han begått brottet under inflytande av själslig abnormitet, skall dock den som tidigare röstat för den tilltalades frikännande anses hava biträtt den för den tilltalade lindrigaste meningen.

3 §⁴

Yppas i tingsrätt, då rätten består av en lagfaren domare och nämnd, annan mening än ordförandens och förena sig minst fyra eller, då i nämnden äro endast fyra, minst tre nämndemän om skälen och slutet, gälle nämndens mening; i annat fall gälle ordförandens.

Yppas, då tingsrätten består av två lagfarna domare och nämnd, annan mening än sådan som omfattas av de lagfarna domarna och förena sig, när sex sitta i nämnden, minst fem och eljest minst fyra nämndemän om skälen och slutet, gälle nämndens mening. I annat fall gälle den mening som omfattas av de lagfarna domarna. Förena sig dessa ej om en mening, gälle av deras meningar den som biträdes av de flesta av nämndemännen eller, om lika många biträda vardera meningen, den som är lindrigast; kan ej någon mening anses som lindrigare, gälle ordförandens. Om det erfordras, sker i fall som nu avses fortsatt omröstning inom nämnden för att utröna hur många som biträda vardera meningen.

Vid omröstning i annat fall gälle den mening, som omfattas av mer än hälften av ledamöterna. Har någon mening erhållit hälften av rösterna och är denna den lindrigaste, gälle den meningen; vid särskild omröstning, huruvida villkorlig dom skall meddelas eller skyddstillsyn, skyddstillsyn jämte fängelse enligt 28 kap. 3 § brottsbalken *eller internering* ådömas eller förordnande meddelas om överlämnande till särskild vård, så ock eljest, då ej någon mening kan anses som lindrigare, gälle dock den mening, som erhållit hälften av rösterna och bland dem ordförandens.

Vid omröstning i annat fall gälle den mening, som omfattas av mer än hälften av ledamöterna. Har någon mening erhållit hälften av rösterna och är denna den lindrigaste, gälle den meningen; vid särskild omröstning, huruvida villkorlig dom skall meddelas eller skyddstillsyn *eller* skyddstillsyn jämte fängelse enligt 28 kap. 3 § brottsbalken ådömas eller förordnande meddelas om överlämnande till särskild vård, så ock eljest, då ej någon mening kan anses som lindrigare, gälle dock den mening, som erhållit hälften av rösterna och bland dem ordförandens.

⁴ Senaste lydelse 1979: 681.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

51 kap.

25 §⁵

Ej må hovrätten i anledning av den tilltalades talan eller talan, som av åklagare föres till hans förmån, döma till brottspåföljd, som är att anse såsom svårare än den, vartill underrätten dömt. Har den tilltalade av underrätten dömts till fängelse, äge hovrätten förordna om villkorlig dom, skyddstillsyn, *internering* eller överlämnande till särskild vård, så ock jämte villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till vård enligt barnavårdslagen döma till böter ävensom jämte skyddstillsyn döma till fängelse enligt 28 kap. 3 § brottsbalken. Har underrätten meddelat förordnande som nu sagts, äge hovrätten döma till annan påföljd.

Ej må hovrätten i anledning av den tilltalades talan eller talan, som av åklagare föres till hans förmån, döma till brottspåföljd, som är att anse såsom svårare än den, vartill underrätten dömt. Har den tilltalade av underrätten dömts till fängelse, äge hovrätten förordna om villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till särskild vård, så ock jämte villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till vård enligt barnavårdslagen döma till böter ävensom jämte skyddstillsyn döma till fängelse enligt 28 kap. 3 § brottsbalken. Har underrätten meddelat förordnande som nu sagts, äge hovrätten döma till annan påföljd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Bestämmelsen i 21 kap. 2 § i äldre lydelse skall fortfarande gälla i fråga om den som före ikraftträdandet har dömts till *internering* av underrätt.

5 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1963: 197) om allmänt kriminalregister**

Härigenom föreskrivs att 2–4 och 10 §§ lagen (1963: 197) om allmänt kriminalregister skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §¹

Registret skall innehålla uppgifter angående dem som av domstol i riket

1. dömts till fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn eller *internering*;

1. dömts till fängelse, villkorlig dom eller skyddstillsyn;

2. överlämnats till sluten eller öppen psykiatrisk vård eller till vård i specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda eller, om för brottet är stadgat fängelse, till vård enligt lagen om nykterhetsvård; eller

3. erhållit anstånd med verkställighet av förvandlingsstraff.

⁵ Senaste lydelse 1979: 681.

¹ Senaste lydelse 1979: 684.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Har brott, för vilket dömts till skyddstillsyn, enligt domen begåtts under inflytande av sådan själslig abnormitet som avses i 33 kap. 2 § brottsbalken, skall detta särskilt anmärkas i registret.

I registret skall antecknas brottet samt uppgift om verkställd personutredning och om domen eller beslutet.

3 §²

I registret skall anteckning ske

1. om för den som dömts till påföljd av beskaffenhet att skola antecknas i registret provotid förlänges eller påföljden förklaras skola avse jämväl annat brott eller undanröjes eller ock påföljd förklaras skola träda i stället för annan påföljd;

2. om villkorligt medgiven frihet förklaras helt eller delvis förverkad;

5. om för den som dömts till internering domstol medgiver förlängning av tiden för vård i anstalt eller bestämmer ny minsta tid för anstaltsvården;

6. om beslut meddelas jämlikt 34 kap. 10 eller 18 § brottsbalken; samt

7. om för den som erhållit anstånd med verkställigheten av förvandlingsstraff provotiden förlänges eller anståndet förklaras förverkat.

4 §³

Registret skall innehålla anteckning om

1. verkställighetens början beträffande den som dömts till fängelse och frigivning från sådant straff, med angivande vid villkorlig frigivning av provotiden och den återstående strafftiden; samt

2. verkställighetens början, övergång till vård utom anstalt samt återintagning i anstalt beträffande den som dömts till internering ävensom upphörande av sådan påföljd.

Registret skall innehålla anteckning om verkställighetens början beträffande den som dömts till fängelse och frigivning från sådant straff, med angivande vid villkorlig frigivning av provotiden och den återstående strafftiden.

10 §⁴

I registerutdrag enligt 8 § skall, om ej annat följer av vad nedan stadgas, icke medtagas anteckning om

² Senaste lydelse 1979: 684.

³ Senaste lydelse 1979: 684.

⁴ Senaste lydelse 1979: 684.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1. villkorlig dom, skyddstillsyn, fängelse som ådömts enligt 28 kap. 3 § brottsbalken, överlämnande till särskild vård eller anstånd med verkställighet av förvandlingsstraff, sedan tio år förflutit från domen eller beslutet; samt

2. fängelse i annat fall än som avses i 1 *eller internering*, sedan tio år förflutit från frigivningen eller övergången till vård utom anstalt.

2. fängelse i annat fall än som avses i 1, sedan tio år förflutit från frigivningen.

Har före utgången av tid som nu sagts beträffande samma person ånyo meddelats dom eller beslut, som enligt 2 § skall antecknas i registret, skola båda anteckningarna upptagas i registerutdrag. så länge någondera jämlikt första stycket skall medtagas. Förekomma flera anteckningar, skall vad nu sagts äga motsvarande tillämpning. Anteckning om dom eller beslut, som meddelats före den 1 januari 1945, eller om verkställighet av påföljd som bestämts i sådant avgörande medtages dock endast i den utsträckning regeringen bestämmer, om ej begäran om fullständigt utdrag har gjorts.

Skall med tillämpning av vad i denna paragraf stadgas i utdraget ej medtagas någon anteckning om påföljd, skola ej heller medtagas övriga anteckningar, som må förekomma i registret. I utdrag till domstol eller åklagare skall dock alltid medtagas anteckning om verkställd sinnesundersökning eller rättspsykiatrisk undersökning.

Bestämmelserna i denna paragraf skola jämväl äga tillämpning beträffande uppgift som antecknats med stöd av 6 §.

Begränsning som förut angetts i denna paragraf skall ej iakttagas, om för särskilt fall fullständiga uppgifter begäras av justitiekanslern, justitieombudsman eller datainspektionen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om anteckning om dom på internering, som har meddelats före ikraftträdandet.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1964: 542) om personundersökning i brottmål

Härigenom föreskrivs att 2 och 7 §§ lagen (1964: 542) om personundersökning i brottmål skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §¹

Ej må någon dömas till fängelse i sex månader eller däröver, skyddstillsyn *eller internering* eller överlämnas tills särskild vård utan att

Ej må någon dömas till fängelse i sex månader eller däröver *eller* skyddstillsyn eller överlämnas till särskild vård utan att personunder-

¹ Senaste lydelse 1979: 687.

Nuvarande lydelse

personundersökning ägt rum. Personundersökning är likväl ej erforderlig, om utredning som avses därmed ändock är tillgänglig för rätten.

Föreslagen lydelse

sökning ägt rum. Personundersökning är likväl ej erforderlig, om utredning som avses därmed ändock är tillgänglig för rätten.

7 §²

Rätten må, när skäl äro därtill, förordna läkare att avgiva läkarintyg angående misstänkt. Sådant intyg skall avfattas enligt anvisningar som meddelas av regeringen.

Om rättspsykiatrisk undersökning ej verkställt, skall läkarintyg som sägs i första stycket inhämtas från psykiater, innan någon dömes till internering eller överlämnas till öppen psykiatrisk vård.

Om rättspsykiatrisk undersökning ej verkställt, skall läkarintyg som sägs i första stycket inhämtas från psykiater, innan någon överlämnas till öppen psykiatrisk vård.

Misstänkt som ej är häktad är pliktig att för läkarundersökning inställa sig å tid och ort som läkaren bestämmer. Uteblir den misstänkte, må polismyndighet lämna handräckning för hans inställande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

7 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1965: 94) om polisregister m. m.**

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1965: 94) om polisregister m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*7 §³

I uppgift från polisregister må, om ej annat följer av 7 a §, ej medtagas anteckning om

1. böter, sedan fem år förflutit från dom, beslut eller godkännande av strafföreläggande;

2. villkorlig dom, skyddstillsyn, fängelse som ådömts enligt 28 kap. 3 § brottsbalken, överlämnande till särskild vård, dom varigenom någon enligt 33 kap. 2 § brottsbalken förklarats fri från påföljd, dom vari förordnats om villkorligt anstånd med intagning i arbetsanstalt, beslut av åklagare att icke tala å brott eller beslut om förpassning eller ut-

2. villkorlig dom, skyddstillsyn, fängelse som ådömts enligt 28 kap. 3 § brottsbalken, överlämnande till särskild vård, dom varigenom någon enligt 33 kap. 2 § brottsbalken förklarats fri från påföljd, dom vari förordnats om villkorligt anstånd med intagning i arbetsanstalt, beslut av åklagare att icke tala å brott eller beslut om utvisning enligt 38.

² Senaste lydelse 1979: 687.

³ Senaste lydelse 1979: 688.

Nuvarande lydelse

visning, sedan tio år förflutit från dom eller beslut;

3. fängelse i annat fall än som avses i 2, *internering* eller intagning i arbetsanstalt, sedan tio år förflutit från frigivningen eller övergången till vård utom anstalt;

4.andel i övrigt, sedan tio år förflutit från den händelse som föranlett anteckningen.

Anteckning om *förvisning medtagas* under tid, som är föreskriven för brottspåföljd vilken ådömts jämte *förvisningen*.

Har före utgången av tid som nu sagts beträffande samma person ånyo meddelats dom eller beslut eller förekommit händelse, som antecknats i registret och icke avser endast förändring av påföljd eller verkställighet av tidigare dom eller beslut, må båda anteckningarna medtagas så länge någondera må medtagas enligt första eller andra stycket. Förekomma flera anteckningar, äger vad nu sagts motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om anteckning om dom på *internering* och beslut om förpassning eller förvisning som har meddelats före ikraftträdandet.

8 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1966: 293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1966: 293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*4 §¹

Ansökan om intagning får göras av make till den som ansöknings avser, om makarna sammanbo, av annan som stadigvarande sammanbor med honom eller av hans barn, fader, moder, syskon, förmyndare eller gode man. Ansökan får göras även av ordförande i socialnämnd, barnavårdsnämnd, nykterhetsnämnd eller hälsovårdsnämnd eller av polismyndighet. Om kommunfullmäktige besluta det, äger socialnämnden uppdraga åt annan ledamot i nämnden än ordföranden eller åt tjänsteman i ledande ställning hos kommunen att göra ansökan om intagning.

¹ Senaste lydelse 1979: 689.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Läkare vid sjukhus eller klinik, där sluten psykiatrisk vård icke meddelas, eller vid sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka eller specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda eller rektor för särskola eller föreståndare för vårdhem för psykiskt utvecklingsstörda får göra ansökan i fråga om den för vars vård han svarar. Militär chef, dock lägst kompanischef eller motsvarande chef, får göra ansökan beträffande den som står under hans befäl.

I fråga om den som genom lagakraftvunnen dom dömts till skyddstillsyn eller som villkorligt frigivits från kriminalvårdsanstalt eller villkorligt utskrivits från arbetsanstalt eller som överförts till vård utom anstalt efter att ha dömts till internering får ansökan göras av ordföranden i den övervakningsnämnd under vars tillsyn han står.

I fråga om den som genom lagakraftvunnen dom dömts till skyddstillsyn eller som villkorligt frigivits från kriminalvårdsanstalt eller villkorligt utskrivits från arbetsanstalt får ansökan göras av ordföranden i den övervakningsnämnd under vars tillsyn han står.

Beträffande den som är intagen i kriminalvårdsanstalt, arbetsanstalt, häkte, allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller ungdomsvårdsskola och vistas inom anstalten får ansökan göras endast av tjänsteman som har att sörja för den intagne. Sådan tjänsteman får i annat fall än som avses i tredje stycket göra ansökan även i fråga om den som vistas utom anstalten utan att vara slutligt utskriven därifrån.

Regeringen äger förordna om behörighet att vid krig eller krigsfara göra ansökan i fråga om den som tillhör försvarsmakten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om den som har dömts till internering före ikraftträdandet.

9 Förslag till

Lag om ändring i rättshjälpslagen (1972: 429)

Häriigenom föreskrivs att 41 § rättshjälpslagen (1972: 429)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*41 §²

Rättshjälp genom offentligt biträde lämnas i mål eller ärende

1. hos utskrivningsnämnd eller psykiatriska nämnden angående intagning enligt 8 eller 9 § eller utskrivning enligt 16 eller 19 § lagen (1966: 293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall.

2. hos beslutsnämnd eller psykiatriska nämnden angående inskrivning i eller utskrivning från vårdhem eller specialsjukhus enligt lagen (1967: 940)

¹ Lagen omtryckt 1979: 240.

² Senaste lydelse 1980: 379.

angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda eller placering av sårskolelev enligt 28 § samma lag.

3. hos förvaltningsdomstol angående tvångsintagning i allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare enligt 18 eller 55 § lagen (1954: 579) om nykterhetsvård eller kvarhållande enligt 45 § samma lag.

4. angående omhändertagande för samhällsvård enligt 29 § barnavårdslagen (1960: 97) eller utredning enligt 30 § samma lag eller angående sådan samhällsvårds slutliga upphörande enligt 42 § samma lag.

5. hos förvaltningsdomstol angående intagning i eller utskrivning från ungdomsvårdsskola enligt barnavårdslagen (1960: 97).

6. angående utvisning enligt 38, 43, 47 eller 48 § utlänningslagen (1980: 376) samt vid utredning hos polismyndighet när fråga har uppkommit om utvisning enligt angivna lagrum.

7. angående avvisning enligt utlänningslagen, dock ej hos polismyndighet, såvida icke anledning föreligger att överlämna ärendet till statens invandrarverk eller utlänningsen enligt 50 eller 52 § samma lag hållits i förvar längre än en vecka.

8. angående verkställighet enligt utlänningslagen, om anledning föreligger att överlämna ärendet till statens invandrarverk med stöd av 85 eller 86 § samma lag eller hänskjuta ärendet dit med stöd av 87 § samma lag eller om utlänningsen enligt 50 eller 52 § samma lag hållits i förvar längre än en vecka.

9. angående föreskrifter som meddelats enligt 13 §, 48 § eller 74 § andra stycket utlänningslagen.

10. angående hemsändande av utlänningsen med stöd av 104 § första stycket utlänningslagen.

11. angående förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 26 kap. brottsbalken.

12. *angående återintagning i anstalt enligt 30 kap. brottsbalken.*

13. angående verkställighet utomlands av frihetsberövande påföljd enligt lagen (1963: 193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m. eller lagen (1972: 260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom.

14. angående utlämning enligt lagen (1970: 375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling.

15. angående kastrering enligt lagen (1944: 133) om kastrering, om giltigt samtycke till åtgärden ej lämnats.

16. hos regeringen enligt 1 § andra stycket lagen (1975: 1360) om tvångs-åtgärder i spaningsssyfte i vissa fall.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

10 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974:515) om ersättning vid frihetsinskränkning

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1974:515) om ersättning vid frihetsinskränkning skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Den som har undergått fängelse, förvandlingsstraff för böter eller frittidsstraff *eller internering* har rätt till ersättning av staten, om efter fullföljd av talan eller anlitande av särskilt rättsmedel frikännande dom meddelas eller mindre ingripande påföljd ådömes eller dom eller beslut som legat till grund för verkställigheten undanröjes utan förordnande om ny handläggning. Detsamma gäller den som efter förordnande av domstol enligt 31 kap. 3 § brottsbalken har undergått sluten psykiatrisk vård eller vård i specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda.

Den som har undergått fängelse, förvandlingsstraff för böter eller frittidsstraff har rätt till ersättning av staten, om efter fullföljd av talan eller anlitande av särskilt rättsmedel frikännande dom meddelas eller mindre ingripande påföljd ådömes eller dom eller beslut som legat till grund för verkställigheten undanröjes utan förordnande om ny handläggning. Detsamma gäller den som efter förordnande av domstol enligt 31 § kap. 3 § brottsbalken har undergått sluten psykiatrisk vård eller vård i specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om den som på grund av dom, som har meddelats före ikraftträdandet, har varit intagen i anstalt för att undergå internering.

11 Förslag till

Lag om ändring i passlagen (1978:302)

Härigenom föreskrivs att 19, 28 och 29 §§ passlagen (1978:302) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §²

Passtillstånd fordras för den som

1. undergår kriminalvård i anstalt, utom när påföljden är fängelse på så kort tid att villkorlig frigivning ej kan komma i fråga.

¹ Senaste lydelse 1979: 694.

² Senaste lydelse 1979: 695.

Nuvarande lydelse

2. står under övervakning efter dom på skyddstillsyn eller villkorlig frigivning från fängelse eller undergår vård utom anstalt efter dom på internering.

Föreslagen lydelse

2. står under övervakning efter dom på skyddstillsyn eller villkorlig frigivning från fängelse.

28 §

Mot beslut av övervakningsnämnd enligt denna lag förs talan genom besvär hos den centrala nämnden inom kriminalvården, hos vilken klaganden skulle ha kunnat påkalla prövning av beslut som avses i 37 kap. 7 eller 9 § brottsbalken, eller den hovrätt, hos vilken han skulle ha kunnat anföra besvär över beslut som avses i 37 kap. 8 § samma balk.

Mot beslut av övervakningsnämnd enligt denna lag förs talan genom besvär hos kriminalvårdsnämnden eller den hovrätt, hos vilken han skulle ha kunnat anföra besvär över beslut som avses i 37 kap. 8 § samma balk.

Mot överläkares beslut, om anmälan enligt 20 § 1 får talan ej föras. Talan mot annat beslut av överläkare enligt denna lag förs genom besvär hos utskrivningsnämnden eller beslutsnämnden för psykiskt utvecklingsstörda. Mot beslut av utskrivningsnämnd eller beslutsnämnd förs talan hos psykiatriska nämnden genom besvär.

29 §

Mot beslut enligt denna lag av central nämnd inom kriminalvården, hovrätt eller psykiatriska nämnden får talan ej föras.

Mot beslut enligt denna lag av kriminalvårdsnämnden, hovrätt eller psykiatriska nämnden får talan ej föras.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. I fråga om den som undergår vård utom anstalt efter dom på internering, som har meddelats före ikraftträdandet, gäller dock 19 § i sin äldre lydelse.

12 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet**

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §¹

Samarbete enligt denna lag avser
1. verkställighet i Sverige av

¹ Senaste lydelse 1979: 696.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

a) utländsk brottmålsdom, varigenom den dömden har erhållit villkorligt anstånd med ådömande av straff eller verkställighet av frihetsstraff eller på annat liknande sätt ålagts att under en provotid undergå kriminalvård i frihet,

b) utländsk brottmålsdom avseende frihetsberövande påföljd, sedan den dömden enligt beslut i den främmande staten har frigivits villkorligt eller annars överförs till kriminalvård utom anstalt,

2. verkställighet i främmande stat av

a) svensk dom på skyddstillsyn,

b) svensk dom på fängelse eller internering, sedan den dömden enligt beslut här i landet har frigivits villkorligt eller överförs till vård utom anstalt.

b) svensk dom på fängelse, sedan den dömden enligt beslut här i landet har frigivits villkorligt.

Vad som föreskrivs i denna lag om utländsk brottmålsdom gäller även i fråga om annat avgörande i främmande stat som har meddelats efter rättegång i brottmål.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om verkställighet i främmande stat av svensk dom på internering, som har meddelats före ikraftträdandet.

13 Förslag till**Lag om ändring i folkbokföringsförordningen (1967: 198)**

Härigenom föreskrivs att 24 § folkbokföringsförordningen (1967: 198) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***24 §**

Intagning på sjukvårdsinrättning ändrar icke den intagnes kyrkobokföring. Förhållanden som inträffar efter intagningen beaktas vid kyrkobokföringen, som om han ej varit intagen på sjukvårdsinrättningen.

Första stycket äger motsvarande tillämpning i fråga om den som intages eller intagits i förbättrings-, uppfostrings-, fängvårds- eller arbetsanstalt. Den som frigivits eller utskrivits från fängvårds- eller arbetsanstalt eller som efter att ha dömts till ungdomsfängelse eller internering överförs till vård utom anstalt anses vid kyrkobokföring vara intagen i anstalten även under provotiden eller vården utom anstalt.

Första stycket äger motsvarande tillämpning i fråga om den som intages eller intagits i förbättrings-, uppfostrings-, kriminalvårds- eller arbetsanstalt. Den som frigivits eller utskrivits villkorligt från kriminalvårds- eller arbetsanstalt anses vid kyrkobokföring vara intagen i anstalten även under provotiden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om den som före ikraftträdandet har dömts till ungdomsfängelse eller internering.

14 Förslag till

Lag om ändring i militära rättegångslagen (1948: 472)

Härigenom föreskrivs att 91 § militära rättegångslagen (1948: 472) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

91 §¹

Domstols dom eller beslut varigenom disciplinstraff ålagts skall, där domstolen ej annorlunda förordnat, verkställas utan hinder av att domen eller beslutet ej vunnit laga kraft.

Dömes någon, då riket är i krig, av hovrätt till fängelse eller *internering*, må hovrätten, om det finnes vara av synnerlig vikt för krigslydnadens upprätthållande, förordna att domen skall verkställas utan hinder av att den ej vunnit laga kraft. Vad sålunda stadgats om hovrätts dom skall äga motsvarande tillämpning beträffande slutligt beslut av hovrätt.

Dömes någon, då riket är i krig, av hovrätt till fängelse, må hovrätten, om det finnes vara av synnerlig vikt för krigslydnadens upprätthållande, förordna att domen skall verkställas utan hinder av att den ej vunnit laga kraft. Vad sålunda stadgats om hovrätts dom skall äga motsvarande tillämpning beträffande slutligt beslut av hovrätt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

15 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1973: 18) om disciplinstraff för krigsmän

Härigenom föreskrivs att 10 § lagen (1973: 18) om disciplinstraff för krigsmän skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §²

Förekommer på en gång till verkställighet dom eller beslut om fritidsstraff och dom om fängelse på *viss tid* skall i stället för verkställighet av fritidsstraffet löneavdrag ske eller den straffskyldige åläggas att betala visst belopp i pengar. Därvid skall 4 § tredje stycket äga tillämpning.

Förekommer på en gång till verkställighet dom eller beslut om fritidsstraff och dom om fängelse på *kortare tid än två år* skall i stället för verkställighet av fritidsstraffet löneavdrag ske eller den straffskyldige åläggas att betala visst belopp i pengar. Därvid skall 4 § tredje stycket äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

¹ Senaste lydelse 1964: 200.

² Senaste lydelse 1979: 691.

16 Förslag till

Lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968: 64)

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ narkotikastrafflagen (1968: 64) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som uppsåtligen tillverkar, saluhåller, överlåter eller innehar narkotika som avses i 1 § narkotikaförordningen *den 14 december 1962 (nr 704)* utan att vara berättigad därtill eller i strid mot villkor som gäller för tillstånd enligt narkotikaförordningen, dömes för narkotikabrott till böter eller fängelse i högst *två* år.

Är brott som avses i 1 § att anse som grovt, skall för grovt narkotikabrott dömas till fängelse, *lägst ett* och högst tio år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det utgjort led i en verksamhet som bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt, avsett särskilt stor mängd narkotika eller eljest varit av särskilt farlig art.

Föreslagen lydelse

1 §

Den som uppsåtligen tillverkar, saluhåller, överlåter eller innehar narkotika som avses i 1 § narkotikaförordningen (1962:704) utan att vara berättigad därtill eller i strid mot villkor som gäller för tillstånd enligt narkotikaförordningen, dömes för narkotikabrott till böter eller fängelse i högst *tre* år.

3 §¹

Är brott som avses i 1 § att anse som grovt, skall för grovt narkotikabrott dömas till fängelse, *lägst två* och högst tio år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det *har* utgjort *ett* led i en verksamhet som *har* bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt, avsett särskilt stor mängd narkotika eller eljest varit av särskilt farlig *eller* *hänsynslös art*. *Bedömningen skall grundas på en sammanvägning av omständigheterna i det särskilda fallet.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

¹ Senaste lydelse 1972: 193.

17 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (1960:418) om straff för varusmuggling skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som utan att giva det tillkänna hos vederbörlig myndighet till riket inför eller från riket utför gods, för vilket tull eller annan allmän avgift skall erläggas till statsverket eller som enligt stadgande i lag eller författning ej må införas eller utföras, dömes, om gärningen sker uppsåtligen, för varusmuggling till böter eller fängelse i högst två år.

Föreslagen lydelse

1 §¹

Den som utan att giva det tillkänna hos vederbörlig myndighet till riket inför eller från riket utför gods, för vilket tull eller annan allmän avgift skall erläggas till statsverket eller som enligt stadgande i lag eller författning ej må införas eller utföras, dömes, om gärningen sker uppsåtligen, för varusmuggling till böter eller fängelse i högst två år. *Gäller gärningen narkotika som avses i 1 § narkotikaförordningen (1962:704) skall dömas till böter eller fängelse i högst tre år.*

Första stycket gäller även, när någon genom att lämna oriktig uppgift i tulldeklaration eller medelst annat vilseledande i samband med tullbehandling av gods uppsåtligen föranleder, att tull eller annan allmän avgift undandras statsverket eller att gods införes eller utföres i strid mot förbud.

3 §²

Är varusmuggling att anses som grov, skall dömas till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Gäller gärningen narkotika som avses i 1 § narkotikaförordningen (1962:704), skall dömas till fängelse, lägst *ett* och högst tio år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas om det förövats yrkesmässigt eller avsett gods av betydande myckenhet eller värde eller *om gärningen eljest varit av särskilt farlig art.*

Är varusmuggling att anses som grov, skall dömas till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Gäller gärningen narkotika som avses i 1 § narkotikaförordningen (1962:704), skall dömas till fängelse, lägst *två* och högst tio år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas om det förövats yrkesmässigt eller avsett gods av betydande myckenhet eller värde eller eljest varit av särskilt farlig art *eller, om gärningen har gällt narkotika, den i övrigt utgjort led i en verksamhet av särskilt hänsynslös art.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

¹ Senaste lydelse 1973: 672.

² Senaste lydelse 1973: 672.

3 Riksdagen 1980/81. 7 saml. Nr 25

Motionerna

I motion 1980/81: 423 av Rune Torwald (c) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande behovet av en översyn av lagstiftning m. m. beträffande straffpåföljd för dem som har begått narkotikabrott eller förseelse.

I motion 1980/81: 512 av Allan Ekström (m) hemställs att riksdagen beslutar att villkorlig frigivning icke längre skall få ske redan efter avtjäandet av halva strafftiden samt att riksdagen – vid sådan utgång – avslår förslaget om införande av straffskärpningsregeln i 26 kap. 3 § brottsbalken.

I motion 1980/81: 882 av Lilly Bergander (s) och Helge Klöver (s) hemställs

1. att riksdagen ej antar 26 kap. 3 § förslaget till lag om ändring i brottsbalken,
2. att riksdagen i anslutning till förslaget om höjt straffminimum för grovt narkotikabrott gör motivuttalanden i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1980/81: 883 av Thure Jadestig (s) hemställs att riksdagen beslutar att

1. påföljden för narkotikaförseelse skall vara böter eller fängelse i högst ett år,
2. påföljden böter slopas ur påföljdsskalan för normalbrottet.

I motion 1980/81: 884 av Marie-Ann Johansson m. fl. (vpk) föreslås

1. att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken i vad avser 26 kap. 3 §,
2. att riksdagen hos regeringen hemställer att förslaget till förändring i den del som avses i punkt 1 överlämnas till fängelsestraffkommittén för ytterligare övervägande.

I motion 1980/81: 887 av Arne Lindberg (c) och Ulla Ekelund (c) hemställs att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen föreslagits om straff för narkotikabrott.

I de delar som är aktuella i förevarande ärende förespråkar motinärerna dels ytterligare förlängning av strafftiderna, särskilt för grova narkotikabrott, dels att villkorlig frigivning inte skall ske i fråga om den som har dömts för narkotikabrott.

I motion 1980/81: 892 av Mårten Werner (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär skyndsamt förslag till stränga påföljder för narkotikabrott.

I motion 1980/81: 1575 av Åke Polstam (c) och Gunilla André (c) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära åtgärder för en sådan ändring av bestämmelserna i riksåklagarens cirkulär om åtalsunderlåtelse vid narkotikabrottslighet som avses i motionen.

Utskottet

Inledning

Interneringspåföljden

Under det kriminalpolitiska reformarbetet har på senare år gjort sig gällande en alltmer utbredd uppfattning enligt vilken frihetsberövande påföljder på obestämd tid är förenade med allvarliga olägenheter. I linje härmed beslutade riksdagen våren 1979 att avskaffa den tidsobestämda påföljden ungdomsfängelse med verkan fr. o. m. den 1 januari 1980 (SFS 1979: 680).

I påföljdssystemet återstår numera bara en i egentlig mening tidsobestämd påföljd, nämligen internering. Den kritik som har riktats mot de tidsobestämda påföljderna har också gällt interneringspåföljden. Sålunda har en arbetsgrupp inom brottsförebyggande rådet i rapporten (1977: 7) Nytt straffsystem. Idéer och förslag, förordat att påföljden helt avskaffas. Rapporten har remissbehandlats. I 1978 års budgetproposition (prop. 1977/78: 100, bil. 5) angavs att det fanns skäl att ta upp interneringspåföljden till granskning. Bl. a. mot bakgrund härav uttalade sig riksdagen hösten 1978 för att ett förslag i ämnet borde läggas fram för riksdagen (JuU 1978/79: 9, rskr 53).

Med anledning av vad sålunda förekommit har inom justitiedepartementet under våren 1979 upprättats en promemoria (Ds Ju 1979: 5) om internering. I promemorian föreslogs att interneringspåföljden avskaffas. Promemorian innehåller också bl. a. ett förslag om en straffskärpningsregel för vissa särskilt allvarliga återfallssituationer. Promemorian, som har remissbehandlats, har legat till grund för de av chefen för justitiedepartementet i den förevarande propositionen framlagda lagförslagen.

Narkotikabrotten

Under senare år har stora ansträngningar gjorts för att komma till rätta med det mycket allvarliga missbruket av narkotika. Riksdagen har lagt fast en inriktning för arbetet på området som innebär att kampen mot narkotikamissbruket skall föras inom alla samhällsområden (prop. 1977/78: 105, SoU 36, rskr 363). Justitieutskottet har i sammanhanget uttalat att i kampen mot narkotikabrottsligheten straffrättsliga åtgärder självfallet är av väsentlig betydelse och att utformningen av straffbuden härvidlag kommer i blickpunkten (JuU 1979/80: 25).

Bl. a. mot den bakgrund som nu har angetts har i en promemoria utarbetad inom justitie-, social- och handelsdepartementen – (Ds Ju 1980: 4)

Förslag till ändringar i narkotikastrafflagen m. m. – lagts fram förslag till vissa ändringar i lagstiftningen om narkotikabrottslighet. I promemorian föreslogs bl. a. en höjning av straffminimum för grovt narkotikabrott och grov varusmuggling avseende narkotika. Synpunkter på förslagen i promemorian har lämnats vid en hearing med företrädare för olika myndigheter och organ. De av chefen för socialdepartementet i den förevarande propositionen framlagda förslagen grundar sig på promemorian och synpunkter som framfördes vid hearingen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att påföljden internering avskaffas. Samtidigt föreslås ändringar i brottsbalken (BrB) och narkotikastrafflagen (1968: 64) som bl. a. syftar till att tillgodose intresset av samhällsskydd mot särskilt den grova vålds- och narkotikabrottsligheten.

Vid prövning av fråga om villkorlig frigivning av den som avtjänar fängelsestraff för särskilt allvarlig brottslighet, som har riktat sig mot eller medfört fara för liv eller hälsa, skall sålunda enligt förslaget i högre grad än annars vikt tillmätas frågan om det finns påtaglig risk för att den dömda efter frigivningen fortsätter brottslig verksamhet av samma art. Vidare föreslås en straffskärpningsregel för vissa särskilt allvarliga återfallssituationer. Bestämmelsen förutsätter för sin tillämpning att gärningsmannen tidigare har dömts till fängelse i lägst två år eller till internering. En ytterligare förutsättning för straffskärpningsregelns tillämpning är att återfallet skall avse brott av mycket allvarlig beskaffenhet, nämligen brott som är belagt med mer än sex års fängelse.

I propositionen föreslås också att straffminimum för grovt narkotikabrott och grov varusmuggling avseende narkotika höjs från ett till två års fängelse samt, i anslutning härtil, att straffmaximum för enkelt narkotikabrott och för varusmuggling avseende narkotika höjs från två till tre års fängelse. Samtidigt föreslås att de kriterier som i främsta rummet skall ligga till grund för bedömningen av om ett brott skall anses grovt utformas på ett sådant sätt att graden av hänsynslöshet i gärningsmannens förfarande kommer att tillmätas ökad vikt vid rättstillämpningen. Avsikten är att beteckningen grovt brott skall vara förbehållen de allvarligaste gärningarna.

Slutligen innehåller propositionen – förutom följdändringar – ett förslag till särskild regel om eftergift av böter när någon har dömts till fängelse i två år eller mer samt till en mindre ändring i bestämmelserna om straffidsberäkning.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1981.

Interneringspåföljden

Grundläggande bestämmelser om internering finns i 30 kap. BrB. Internering får ådömas under förutsättning dels att på brottet eller något av flera begångna brott kan följa fängelse i två år eller mera, dels att ett långvarigt

tidsobestämt frihetsberövande — med hänsyn till gärningsmannens brottslighet, sinnesbeskaffenhet,andel och levnadsomständigheter i övrigt — anses påkallad för att förebygga fortsatt allvarlig brottslighet.

Behandlingen av den som har dömts till internering skall äga rum i och utom anstalt, med början i anstalt. Vid ådömande av internering skall domstolen med hänsyn till bl. a. brottets beskaffenhet bestämma minsta tid för omhändertagandet i anstalt, lägst ett och högst tolv år. Efter utgången av minsta tiden skall behandlingen fortsätta utom anstalt, så snart vård i anstalt inte längre anses påkallad för att avhålla den dömde från fortsatt brottslighet. Beslut om vård utom anstalt meddelas av interneringsnämnden.

Någon absolut maximitid för anstaltsvården har inte föreskrivits. Den begränsningen gäller dock att vård i anstalt inte får utan medgivande av domstol pågå under längre tid utöver minsta tiden än sammanlagt tre år eller, om minsta tiden är tre år eller mer, sammanlagt fem år.

Under vården utom anstalt skall den dömde stå under övervakning. När övervakning inte längre behövs skall interneringsnämnden besluta om interneringspåföljdens upphörande. Om övervakningen har fortgått under en sammanhängande tid av fem år skall påföljden obligatoriskt upphöra.

Om den som har dömts till internering lagförs för nytt brott innan påföljden till fullo verkställs kan domstolen med stöd av bestämmelserna i 34 kap. BrB förordna att den tidigare ådömda interneringen skall avse även det nya brottet. För dessa fall gäller särskilda regler, bl. a. om återintagning i anstalt och bestämmande av ny minsta tid för anstaltsvården.

Mot påföljden internering kan riktas åtskilliga invändningar av såväl principiell som praktisk natur. Detta gäller framför allt dess grundläggande konstruktion, som innebär att den dömde kan underkastas ett frihetsberövande som inte från början har bestämts av domstol och som därmed inte heller sätts i omedelbar relation till den brottsliga gärning som är aktuell. Från behandlingssynpunkt kan anföras att det har visat sig vara omöjligt att inom ramen för internering erbjuda den dömde någon form av behandling som skiljer sig från den som förekommer vid verkställigheten av ett fängelsestraff.

Det förslag om att avskaffa interneringspåföljden som läggs fram i propositionen får ses mot bakgrund av den kritik som enligt det anförda kan riktas mot påföljden från principiella och praktiska utgångspunkter. Förslaget tillgodoser också önskemål som tidigare har uttalats av riksdagen av innebörd att sådant förslag borde föreläggas riksdagen utan att man avvaktar det reformarbete som förbereds av fängelsestraffkommittén (Ju 1979: 04) och frivårdskommittén (Ju 1979: 05).

Utskottet finner liksom chefen för justitiedepartementet att interneringspåföljden nu bör utmönstras ur påföljdssystemet. Ett avskaffande av interneringspåföljden med bibehållande av nuvarande ordning i övrigt kan få vissa effekter som nödvändiggör särskilda överväganden, bl. a. i fråga

om möjligheten att tillgodose intresset av samhällsskydd vid grov våldsoch narkotikabrottslighet. Utskottet återkommer härtil i det följande.

Villkorlig frigivning

En av huvudtankarna bakom påföljdssystemet i BrB är att användningen av frihetsstraff skall begränsas. Detsamma gäller de reformer beträffande påföljdssystemet som tid efter annan har beslutats efter balkens tillkomst och vid vilka inriktningen också har varit att minska längden av de frihetsberövanden som ändå måste göras. I sistnämnda hänseende är reglerna om villkorlig frigivning i BrB av särskild betydelse.

De grundläggande bestämmelserna om villkorlig frigivning finns i 26 kap. 6–24 §§ BrB. De nuvarande principerna för villkorlig frigivning lades fast år 1965. Reglerna innebär i huvudsak följande.

Den som undergår fängelse på viss tid får friges villkorligt sedan två tredjedelar av strafftiden har avtjänats. Om särskilda skäl föreligger får villkorlig frigivning ske efter halva strafftiden. Frigivning får dock inte i något fall ske förrän verkställigheten har pågått i minst tre månader.

Vid prövning av frågan om villkorlig frigivning skall enligt 26 kap. 7 § BrB särskilt beaktas verkningarna av fortsatt frihetsförlust för den dömda och förutsättningarna för hans anpassning i samhället med hänsyn till de förhållanden i vilka han kommer att försättas vid frigivningen. Frågan om villkorlig frigivning prövas av lokal övervakningsnämnd om det ådömda fängelsestraffet inte överstiger ett år och i annat fall av den centrala kriminalvårdsnämnden.

Vid villkorlig frigivning skall för den frigivne fastställas en provotid av minst ett och högst tre år eller, om straffåterstoden överstiger tre år, högst fem år. Under provotiden skall den frigivne i regel stå under övervakning.

Övervakningsnämnd har möjlighet att förklara en villkorligt medgiven frihet eller del därav förverkad, om den frigivne har allvarligt misskött sig under provotiden. Sådan förklaring kan också ske genom beslut av domstol, när den frigivne döms för nytt brott begånget under provotiden.

Kriminalvårdsnämndens praxis rörande villkorlig frigivning innebär att intagna med långa straff i regel erhåller villkorlig frigivning innan två tredjedelar av strafftiden har avtjänats i anstalt (halvtidsfrigivning). Med långa strafftider avses i detta sammanhang i princip strafftider på två år och sex månader eller mera. För det unga klientelet, dvs. intagna som inte fyllt 23 år vid tiden för brottets begående, anses redan en strafftid på ett år och sex månader som lång. Samma princip tillämpas också i allmänhet för fängelsedömda i femtioårsåldern eller äldre. I fråga om dömda med strafftider strax under dem som normalt föranleder halvtidsfrigivning tillämpar nämnden en praxis som syftar till att hindra orättvisor i förhållande till de halvtidsfrigivna. Här skall också nämnas att halvtidsfrigivning kan förekomma även i andra fall än som nu har angetts, nämligen då detta är starkt motiverat från resocialiseringssynpunkt, t. ex. då frigivningssituationen är särskilt gynnsam.

Beträffande vissa kategorier intagna tillämpar nämnden en annan ordning. Detta gäller sådana intagna som har dömts till fängelse lägst två år för grov narkotikabrottslighet eller i övrigt för grova brott som utgör led i en yrkesmässigt eller på annat sätt i organiserade former bedriven kriminell verksamhet, ofta med internationell anknytning. I enlighet med beslut av riksdagen år 1972 om vissa åtgärder mot narkotikamissbruket (prop. 1972: 67, JuU 14, rskr 213) iakttar kriminalvårdsnämnden största återhållsamhet vid halvtidsfrigivning av personer som tillhör nu beskrivna klientel. Till denna grupp intagna har i praxis förts, förutom sådana som har blivit dömda för grov narkotikabrottslighet, bl. a. personer med anknytning till internationella ligor som ägnar sig åt växelbedrägerier, pålsstölder eller bankrån.

I propositionen föreslås en komplettering av reglerna i 26 kap. 7 § BrB om vilka omständigheter som särskilt skall beaktas vid prövningen av villkorlig frigivning. Avtjänar den dömda fängelsestraff för särskilt allvarlig brottslighet som har riktat sig mot eller medfört fara för liv eller hälsa, skall sålunda enligt vad som föreslås i propositionen frågan om det finns påtaglig risk för att han efter frigivningen fortsätter brottslighet av samma slag ges större vikt vid prövningen än annars. Den föreslagna ändringen innebär alltså att risk för återfall i viss särskilt allvarlig brottslighet införs som en ny förutsättning för särbehandling i frigivningshänseende.

Syftet med den föreslagna ändringen är enligt vad som uttalas i propositionen främst att ge underlag för en delvis ny praxis när det gäller bedömningen av frågor om villkorlig frigivning av intagna med särskilt långa stafftider. De ändrade principer i fråga om villkorlig frigivning som sålunda föreslås tar närmast sikte på halvtidsfrigivning. Förslaget syftar till att den återhållsamhet med halvtidsfrigivning som kriminalvårdsnämnden hittills, enligt de riktlinjer som statsmakterna angett, har tillämpat i fortsättningen främst skall avse den klientel som avtjänar fängelsestraff för sådan brottslighet som mord, dråp, våldtäkt, grovt rån, mordbrand, grovt narkotikabrott och terroristbrott. Enligt vad som framhålls i propositionen avses de nya reglerna om villkorlig frigivning sålunda täcka en betydligt större grupp av gärningar än dem som f. n. bildar utgångspunkt för den strängare bedömningen av frågor om villkorlig frigivning. Å andra sidan bör de nya reglerna leda till en mera individualiserad bedömning än den som tillämpas enligt nuvarande praxis.

Utskottet finner i likhet med chefen för justitiedepartementet att det är nödvändigt att vid ett avskaffande av interneringspåföljden även göra vissa ändringar i reglerna om villkorlig frigivning. Dessa bör anpassas så att de medverkar till att intresset av samhällsskydd mot särskilt den grova vålds- och narkotikabrottsligheten kan upprätthållas. De regler för särbehandling i frigivningshänseende som föreslås i propositionen gör enligt utskottets mening det möjligt att beakta detta intresse, och utskottet godtar därför den föreslagna ändringen i 26 kap. 7 § BrB.

I motionerna 512, 887 och 892 aktualiseras frågan huruvida andra ändringar bör vidtas i principerna för villkorlig frigivning än sådana som förestavas av att interneringspåföljden avskaffas. I motion 512 hemställs att villkorlig frigivning inte skall förekomma redan efter halva strafftiden. I motionerna 887 och 892 förespråkas att villkorlig frigivning inte skall förekomma för den som har dömts för narkotikabrott.

Frågan om en ändring av reglerna om villkorlig frigivning är f. n. föremål för det arbete på en samlad översyn av fängelsestraffets utformning som fängelsestraffkommittén bedriver. Vägledande för utredningsarbetet är enligt kommitténs direktiv (kommittéberättelsen 1980 del II s. 34) att användningen av frihetsberövande påföljder bör minskas och längden på de frihetsberövanden som ändå förekommer bör förkortas. När det gäller översynen av institutet villkorlig frigivning skall kommittén undersöka verkningarna av de nuvarande bestämmelserna och av de effekter som kan beräknas uppkomma vid olika tänkbara ändringar i regelsystemet. I uppdraget ingår även att pröva frågan om den villkorliga frigivningen över huvud taget bör behållas.

I anslutning till motionsyrkandena får utskottet erinra om att motionsyrkanden innefattande önskemål om en skärpning av reglerna om villkorlig frigivning behandlades av utskottet under hösten 1980. I sitt betänkande med anledning av motionerna framhöll utskottet att de aktuella frågorna med anknytning till institutet villkorlig frigivning väl förtjänade att uppmärksammas. Bl. a. kan det, enligt vad utskottet framhöll, hävdas att regelsystemet rörande villkorlig frigivning medför att fängelsepåföljden till en del blir tidsbestämd; en effekt som inte står i överensstämmelse med strävandena att avskaffa de tidsbestämda påföljderna ur BrB:s påföljds-system. Utskottet anförde vidare att det också finns anledning att uppmärksamma reglernas kriminalpolitiska effekter när det gäller förhållandet mellan utmätt straff och strafftid och detta särskilt beträffande villkorlig frigivning efter halva strafftiden i fråga om intagna som har dömts för allvarlig brottslighet.

Med hänvisning till bl. a. att de aktuella frågorna behandlas i pågående utredningsarbete fann utskottet att riksdagen i avbidan på resultatet av detta arbete inte borde göra något uttalande med anledning av motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottet (JuU 1980/81: 4).

De nu aktuella motionsyrkandena ger inte utskottet anledning till något ändrat ställningstagande, och utskottet avstyrker därför bifall till motionerna 512, 887 och 892 i här behandlade delar.

En särskild straffskärpningsregel

Tidigare fanns i 26 kap. 3 § BrB en allmän straffskärpningsregel för återfall. Regeln, som upphörde att gälla den 1 april 1976, innebar i huvudsak att vid återfall i brott som var belagt med fängelse i högst sex månader domstolen fick för återfallet döma till fängelse i högst två år. Var för det

nya brottet stadgat fängelse på längre tid än sex månader men högst två år, fick för återfallet dömas till fängelse i högst fyra år. Ett brott som någon hade begått före 18 års ålder var aldrig återfallsgrundande.

Straffskärpningsregeln upphävdes med motivering bl. a. att det i praktiken hade visat sig att det inte förelåg något behov för domstolarna att vid återfall skärpa straffet utöver de straffmaxima som anges för de särskilda brotten (se prop. 1975/76: 42 s. 28).

I syfte att interneringspåföljdens avskaffande allmänt sett inte skall leda till en lindring av samhällets reaktioner mot den allra grövsta kriminaliteten föreslås i propositionen en särskild straffskärpningsregel. Regeln föreslås upptagen som en ny 3 § i 26 kap. BrB. Den föreslagna bestämmelsen har utformats som en återfallsregel som för sin tillämpning förutsätter att gärningsmannen tidigare har dömts till fängelse i lägst två år, varmed enligt en föreslagen övergångsbestämmelse jämfställs den som har dömts till internering. En ytterligare förutsättning för straffskärpningsregelns tillämpning skall vara att återfallet avser brott som är belagt med mer än sex års fängelse. I sådant fall får enligt paragrafens första stycke för återfallet dömas till fängelse på en tid som med fyra år överstiger det högsta straff som kan följa på brottet. Enligt andra stycket skall brott som någon har begått före 21 års ålder inte få läggas till grund för straffskärpning, och enligt tredje stycket jämfställs utländsk dom med svensk dom.

Enligt reglerna i 26 kap. 2 § BrB, som inte föreslås bli ändrade i förevarande lagstiftningsärende, kan domstolen när någon döms för flera brott överskrida det högsta straffmaximum som är föreskrivet för något av brotten med två år. Straffet får dock inte överstiga de sammanlagda straffmaxima som gäller för brotten. Enligt förslaget skall den nya 3 § kunna tillämpas samtidigt med 2 §. Vid återfall i flerfaldig brottslighet kommer därmed att finnas formella möjligheter att överskrida straffskalan för det grövsta brottet med upp till sex år.

I propositionen uttalar chefen för justitiedepartementet att den föreslagna straffskärpningsregeln har tillkommit i första hand för att avskaffandet av interneringspåföljden inte skall leda till en allmän lindring av samhällets reaktioner mot särskilt allvarlig brottslighet i vissa typfall där internering med mycket långa minsta tider hittills ofta har tillämpats som påföljd. Enligt departementschefen är regelns syfte att ge möjlighet för domstolarna att även sedan interneringsstraffet har avskaffats uppnå strafftider som nära ansluter till dagens praxis. Regeln skall främst ses som ett uttryck för de aktuella brottens straffvärde i en återfallssituation.

I motionerna 882 och 884 yrkas att riksdagen inte skall anta den föreslagna straffskärpningsregeln.

Ett liknande yrkande framställs i motion 512, dock endast för det fall att i motionen upptaget yrkande om ändring i reglerna om villkorlig frigivning tillstyrks. Med hänsyn till att utskottet i det föregående avstyrkt bifall till det yrkandet saknas anledning att ta upp yrkandet rörande straffskärpningsregeln till behandling.

Mot ett införande av den föreslagna straffskärpningsregeln anför i motion 882 att bestämmelsen kan medverka till en förhöjning av den allmänna straffnivån.

I motion 884 förespråkas att frågan om att införa en straffskärpningsregel inte bör övervägas nu utan i stället prövas av fängelsestraffkommittén.

Som framgår av den i föregående avsnitt lämnade redogörelsen för reglerna om villkorlig frigivning blir till följd av dessa regler den faktiska strafftiden av ett ådömt mångårigt fängelsestraff väsentligt kortare än den i domen bestämda tiden. Vid internering avtjänas däremot hela den fastställda minsta tiden i anstalt. Enligt den ordning som f. n. gäller blir alltså vid ett tidsbestämt fängelsestraff den faktiska tiden för verkställighet i anstalt kortare än vid en dom på internering med samma tid som tiden för det ådömda fängelsestraffet. Trots den ändring i reglerna om villkorlig frigivning som utskottet tillstyrkt i det föregående kommer de faktiska verkställighetstiderna vid dom på fängelse inte att kunna motsvara vad som f. n. kan förekomma vid dom på internering med mycket lång minsta tid.

Utskottet vill för sin del till att börja med ansluta sig till departementschefens uppfattning att interneringspåföljdens avskaffande inte bör få den konsekvensen att de faktiska strafftiderna vid de allra grövsta formerna av upprepad brottslighet blir kortare än hittills. Att det kan bli på det sättet hänger som förut sagts främst samman med lagstiftningen om villkorlig frigivning. På skäl som har angetts i det föregående har utskottet tagit avstånd från tanken på att i detta sammanhang föreslå några mera genomgripande ändringar i den lagstiftningen.

I detta läge anser utskottet att det för att undvika den nyss angivna konsekvensen av interneringspåföljdens avskaffande finns ett behov av att vid upprepad brottslighet kunna döma till fängelsestraff som överstiger det högsta straff som medges i straffstadgandet för det särskilda brottet. Även om det för brott av allvarlig beskaffenhet i de allra flesta fall är möjligt att redan inom straffskalan för brotten döma till så långa fängelsestraff som påkallas av brottets svårhet och av hänsynen till intresset av samhällsskydd finns det enligt utskottets mening likväl för ett begränsat antal fall ett behov av en straffskärpningsregel av det slag som har föreslagits i propositionen.

I linje med de tankegångar som ligger bakom motionsyrkandena vill utskottet framhålla att straffskärpningsregeln inte får leda till en ökad stränghet i straffmätningen i förhållande till vad som gäller f. n. vid tillämpning av de frihetsberövande påföljderna. Med anledning av de farhågor om en förhöjning av den allmänna straffnivån som uttalas i motion 882 vill utskottet särskilt peka på den begränsning av straffskärpningsregelns tillämpningsområde som ligger däri att återfallet enligt förslaget skall avse brott som är belagt med mer än sex års fängelse. Det rör sig alltså om återfall i brott av mycket allvarlig beskaffenhet. Utskottet vill betona att

straffskärpningsregeln såsom departementschefen anför främst tar sikte på upprepade och särskilt allvarlig våldsbrottslighet men också på återfall i vissa speciella förmögenhetsbrott med våldsinslag, såsom väpnade post- eller bankrån. Återfall som avser t. ex. grov stöld eller enkelt rån skall inte kvalificera för straffskärpning. Regeln kan däremot bli tillämplig bl. a. när det nya brottet är mord, dråp, grov misshandel, våldtäkt, grovt rån och mordbrand. Detsamma gäller vid återfall i grovt narkotikabrott.

Det kan f. ö. tilläggas att straffskärpningsregeln skall vara fakultativ. Någon skyldighet att tillämpa bestämmelsen skall alltså inte åläggas domstolen. Utskottet vill också erinra om att, även om förutsättningarna för straffskärpning är för handen, den straffskala som är föreskriven för det aktuella brottet i flertalet fall torde vara tillräckligt vid för att hänsyn skall kunna tas till att brottet utgör återfall utan att straffskärpningsregeln behöver tillämpas.

Med hänvisning till syftet med den föreslagna straffskärpningsregeln och till de begränsningar i regelns tillämpning som har berörts i det föregående delar utskottet departementschefens uppfattning att regeln i praktiken endast kommer att bli tillämplig beträffande ett fåtal personer som har gjort sig skyldiga till återfall i mycket allvarlig brottslighet. Mot denna bakgrund behöver man enligt utskottets mening inte såsom görs i motion 882 befara att den föreslagna regeln skall leda till en förhöjning av den allmänna straffnivån. Mot en utveckling i sådan riktning talar f. ö. också erfarenheterna av den återfallsregel som tidigare fanns. Den hade ett avsevärt vidare tillämpningsområde än den föreslagna regeln och tillämpades i praktiken endast i extrema undantagsfall.

I anslutning till vad som sägs i motionerna vill utskottet tillägga att tillämpningen av den föreslagna regeln givetvis får följas noggrant och att frågan om en omprövning av regeln får tas upp så snart anledning härtill yppas. I sammanhanget förtjänar också att understrykas det samband som föreligger mellan straffskärpningsregeln och reglerna om villkorlig frigivning och straffsystemet i övrigt. Vid de framtida reformer på dessa områden som kan bli resultatet av fängelsestraffkommitténs arbete är det enligt utskottets mening naturligt att uppmärksamhet också ägnas straffskärpningsregeln och frågan om den efter andra reformer är behövlig, något som också har förutsatts av departementschefen.

Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motion 882 i nu berörd del och motion 884 samt tillstyrker bifall till den i propositionen föreslagna straffskärpningsregeln.

Straffsätserna m. m. för narkotikabrott och varusmuggling avseende narkotika

Narkotikastrafflagen innehåller bestämmelser om straff för den som uppsåtligt och utan att vara berättigad därtill tillverkar, saluhåller, överlåter eller innehar narkotika. Brotten är indelade i tre grader: narkotikaför-

seelse (2 §), narkotikabrott (1 §) och grovt narkotikabrott (3 §). Straffskalan omfattar för narkotikaförseelse endast böter, för narkotikabrott böter eller fängelse i högst två år och för grovt narkotikabrott fängelse i lägst ett och högst tio år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall enligt 3 § särskilt beaktas om det har utgjort ett led i en verksamhet som har bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt, avsett särskilt stor mängd narkotika eller eljest varit av särskilt farlig art.

Om smuggling av narkotika ges straffbestämmelser i lagen om straff för varusmuggling. Även varusmugglingsbrotten är indelade i tre grader. Straffet för varusmuggling är böter eller fängelse i högst två år (1 §). Är varusmugglingen med hänsyn till godsets värde och övriga omständigheter att anse som ringa är straffet böter, f. n. högst 500 kr. (2 §). Är varusmugglingen att anse som grov skall om gärningen gällt narkotika dömas till fängelse lägst ett och högst tio år (3 §).

Vid bedömande huruvida varusmugglingen är grov skall enligt 3 § särskilt beaktas om brottet har förövats yrkesmässigt eller avsett gods av betydande myckenhet eller värde eller om gärningen eljest varit av särskilt farlig art.

I propositionen föreslås att straffminimum för grovt narkotikabrott och grov varusmuggling avseende narkotika höjs till två års fängelse. I anslutning härtill föreslås att straffmaximum för normalbrottet narkotikabrott och varusmuggling avseende narkotika höjs till tre års fängelse. Samtidigt föreslås att den uppräkningslista av omständigheter, som särskilt skall beaktas vid bedömningen av om ett brott är grovt, kompletteras med rekvisitet att brottet har varit av särskilt hänsynslös art. Vidare föreslås i propositionen att i bestämmelsen rörande grovt narkotikabrott uttryckligen skall anges att bedömningen av om brottet är grovt skall grundas på en sammanvägning av omständigheterna i det särskilda fallet.

I fyra motioner (423, 883, 887 och 892) framställs yrkanden som huvudsakligen tar sikte på straffsatserna för narkotikabrott och som innefattar önskemål om skärpningar av dessa.

En motion (882) upptar ett yrkande rörande innebörden av de omständigheter som skall ligga till grund för bedömningen av om ett narkotikabrott skall anses som grovt. Motionärerna förordar härvidlag att det s. k. mängdrekvisitet skall tillmätas minskad betydelse.

I en motion (1575) slutligen förespråkas en skärpning av tillämpningen av föreskrifterna om åtalsunderlåtelse vid narkotikabrottslighet.

Aktuella uppgifter om utbredningen av narkotikamissbruket i Sverige lämnas i en färsk rapport (Ds S 1980: 5) från utredningen om narkotikamissbrukets omfattning. Utskottet ser med stor oro på den utbredning av narkotikamissbruket som skildras i rapporten och på den utveckling av narkotikabrottsligheten som svarar häremot. Detta gäller inte minst den mot Sverige inriktade internationella narkotikatrafiken. Preliminär stati-

stik för år 1980 visar att antalet rapporterade brott mot narkotikastrafflagen har ökat kraftigt i jämförelse med år 1979. Denna ökning torde till stor del kunna förklaras med de ökade resurser som tillförts polisväsendet (narkotikarottlar m. m.) och de ökade ansträngningar i övrigt på att bekämpa brottsligheten som polisen, tullen m. fl. myndigheter har gjort och med den skärpning av tillämpningen av bestämmelserna om åtalsunderlåtelse vid narkotikabrottslighet som riksåklagaren i början av år 1980 har förordat (riksåklagarens cirkulär RÅC I:94). Enligt utskottets mening kan emellertid statistiken också ge stöd för antagandet att narkotikabrottsligheten faktiskt har ökat i Sverige.

I linje med vad utskottet föregående år har uttalat (JuU 1979/80: 25) får konstateras att straffrättsliga åtgärder självfallet är av vikt i kampen mot narkotikabrottsligheten, och härvidlag kommer utformningen av straffbuden i blickpunkten. De ändringar i straffskalorna som föreslås i propositionen syftar i linje med riksdagens tidigare uttalanden till att på en gång markera samhällets avståndstaganden till missbruk av narkotika och bidra till en skärpt allmänprevention. Enligt utskottets mening motiverar också utvecklingen av narkotikabrottsligheten en sådan skärpning för att åstadkomma en erforderlig avhållande effekt för de narkotikabrottslingar som kalkylerar med beräknade strafftider närmast som en företagsmässig riskfaktor, t. ex. vissa internationella brottssyndikat inom narkotikahandeln.

Mot den angivna bakgrunden ställer sig utskottet i princip positivt till förslagen i propositionen om en skärpning av straffbestämmelserna för här aktuella brott.

När det gäller åtgärder mot de lindrigaste brotten förespråkas i motion 892 att brottet narkotikaförseelse avskaffas. Enligt motionären bör brott mot narkotikastrafflagen rubriceras antingen som narkotikabrott eller som grovt narkotikabrott. I motionerna 423 och 883 begärs att fängelse, högst sex månader resp. högst ett år, införs i straffskalan för narkotikaförseelse och att böter slopas i straffskalan för normalbrottet narkotikabrott.

Vid bedömande av nu berörda motionsspörsmål vill utskottet först erinra om den princip som ligger till grund för kriminaliseringen på området, nämligen att varje olovligt innehav av ett narkotiskt medel är straffbart. Detta innebär att varje olovligt innehav av narkotika, hur obetydligt det än är, i princip faller under narkotikastrafflagens bestämmelser. Mot den bakgrunden finner utskottet att det finns skäl att bibehålla beteckningen narkotikaförseelse för ringa brott mot narkotikastrafflagen.

Vid behandlingen förra året av motionsyrkanden liknande dem som nu är aktuella uttalade utskottet (JuU 1979/80: 25) sin tveksamhet till tanken på såväl att genomföra en generell straffskärpning för alla kategorier av narkotikabrottslighet som att helt ta bort böter ur straffskalorna. Härvidlag anförde utskottet att det från kriminalpolitisk synpunkt kunde ifrågasättas om det fanns skäl för sådana genomgripande förändringar. Det måste nämligen enligt vad utskottet framhöll beaktas att dessa förändringar skul-

le komma att motverka sådana insatser från samhället på vårdsidan som krävs för att narkotikaproblemet skall kunna bemästras. Utskottet var därför inte berett att då tillstyrka bifall till motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottet.

Även om det för vissa kategorier av dem som begår narkotikabrott av lindrigare slag kan ifrågasättas om böter i alla lägen är en ändamålsenlig påföljd, finner utskottet i enlighet med sin ståndpunkt förra året inte skäl att förorda att böter avskaffas i straffskalan för de lindrigaste narkotikabrotten. Det anförda leder utskottet till uppfattningen att det från kriminalpolitiska synpunkter inte heller är påkallat att införa fängelse i straffskalan för narkotikaförseelse.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna 423, 883 och 892 i här behandlade delar.

I motion 1575 begärs en skärpning av bestämmelserna i riksåklagarens cirkulär om åtalsunderlåtelse vid narkotikabrottslighet. Motionärerna anför att en sådan skärpning behövs när det gäller sådana narkotikalangare som säljer små portioner narkotika och som inte själva är missbrukare.

För straffrättskipningen avseende narkotikabrott är tillämpningen av bestämmelserna i rättegångsbalken om åtalsunderlåtelse av betydelse. Enligt 20 kap. 7 § första stycket rättegångsbalken får en åklagare besluta att inte väcka åtal för brott om det kan antas att annan påföljd än böter inte skulle komma att ådömas och den misstänktes lagföring inte är påkallad från allmän synpunkt. Med stöd av denna bestämmelse kan åtal underlåtas vid vissa lindriga former av narkotikabrottslighet.

Angående tillämpningen av bestämmelserna om åtalsunderlåtelse har riksåklagaren tid efter annan utfärdat anvisningar i cirkulär till landets åklagare. De senaste anvisningarna för åtalsunderlåtelse i fråga om innehav av mindre mängder narkotika utfärdades i början av år 1980 (riksåklagarens cirkulär RÅC I: 94).

I det cirkuläret förordas att tillämpningen av bestämmelserna om åtalsunderlåtelse, såvitt gäller cannabis och centralstimulantia, begränsas till fall som avser endast innehav för eget bruk av en så liten mängd narkotika att den normalt inte delas upp ytterligare och säljs vidare. Med hänsyn till bl. a. svårigheterna att i det enstaka fallet bedöma denna kvantitets storlek förordar riksåklagaren åtal i tveksamma fall. Finns det skäl att anta att innehavet trots den ringa mängden inte är avsett för eget bruk bör sålunda enligt riksåklagaren åtalsunderlåtelse inte ske. Riksåklagaren framhåller också att det är av stor vikt att åtalsunderlåtelse i huvudsak begränsas till förseelser av förstagångskaraktär.

Vad gäller olovligt innehav av snabbt och kraftigt beroendeframkallande narkotika såsom främst heroin och kokain men också opium, morfinbas och morfin bör enligt riksåklagaren åtalsunderlåtelse inte förekomma annat än i fall då det rör sig om mängder som är närmast försumbara. Detsamma bör gälla särskilt farliga hallucinogener såsom LSD och därmed

jämförliga ämnen. Riksåklagaren framhåller här till att vid överlåtelse eller innehav i överlåtelssyfte av nu berörda ämnen åtalsunderlåtelse över huvud taget inte bör komma i fråga.

De nu berörda anvisningarna innebär en inte oväsentlig skärpning i förhållande till vad som tidigare gällde och avses leda till åtal också mot de smålangare som bildar sista ledet i hanteringskedjan. Den restriktivitet i tillämpningen av bestämmelserna om åtalsunderlåtelse som riksåklagaren sålunda har förordat är, såsom utskottet föregående år uttalat (JuU 1979/80: 25), väl motiverad med hänsyn till den allvarliga utvecklingen på narkotikaområdet. Ytterligare skärpningar i den riktning som förespråkas i motion 1575 bör emellertid enligt utskottets mening inte övervägas innan de nya anvisningarna har tillämpats någon längre tid.

Utskottet avstyrker därför bifall till motion 1575.

Vad häfter gäller straffsatserna för de allvarigare brotten förespråkas i motion 887 en straffskärpning för särskilt de grova narkotikabrotten.

När det gäller frågan om det, utöver vad som föreslås i propositionen, behövs ytterligare straffskärpningar måste beaktas att erfarenheterna av tillämpningen av den nuvarande straffbestämmelsen för grovt narkotikabrott enligt vad som upplyses i propositionen visar att straffskalans övre del förhållandevis sällan utnyttjas. Det finns alltså redan inom den nuvarande straffskalans ram utrymme för straffskärpningar för de allra allvarigaste fallen. Här till kommer att en höjning av straffmaximum för grovt narkotikabrott skulle innebära ett avsteg från den enligt BrB gällande grundsatsen om ett straffmaximum av tio år för tidsbestämda straff när inte fråga är om flera brott. Vid brottsflerhet kan straffmaximum redan f. n. uppgå till tolv år. I sammanhanget måste vidare beaktas att det behov av en vidare straffskala än den nuvarande, som någon gång kan finnas i en återfallssituation, tillgodoses av den i propositionen föreslagna och av utskottet godtagna straffskärpningsregeln i 26 kap. 3 § BrB.

Det nu anförda leder utskottet till uppfattningen att andra ändringar i straffsatserna för de allvarigare narkotikabrotten än dem som har föreslagits i propositionen inte bör ske.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motion 887 i nu berörd del.

I anslutning till den föreslagna höjningen av minimistraffet för grovt narkotikabrott föreslås, som förut har sagts, i propositionen att de omständigheter som särskilt skall beaktas vid bedömandet av huruvida brottet skall anses som grovt kompletteras med rekvisitet att brottet har varit av särskilt hänsynslös art.

I motion 882 uttalas farhågor för att det finns stor risk att den föreslagna höjningen av minimistraffet kommer att innebära att straffmättningspraxis genomgående kommer att skärpas beträffande sådana fall i vilka f. n. påföljden stannar vid straffminimum för grovt narkotikabrott. Motionärerna anser därför att det i lagstiftningsärendet måste göras klart att mängden

narkotika skall tillmätas minskad betydelse vid bedömningen av om ett brott är grovt. Vidare måste det enligt motionärerna klargöras att gränsen mellan normalbrottet och grovt narkotikabrott skall i motsvarande mån förskjutas.

Förslaget att graden av hänsynslöshet i gärningsmannens förfarande skall tillmätas ökad vikt vid bedömningen av huruvida brottet skall anses grovt tar enligt vad som uttalas i propositionen sikte på sådana faktorer som att det aktuella preparatet är särskilt farligt eller att fråga har varit om systematiskt bedriven överlåtelse till skolelever eller annan ungdom eller till intagna på anstalter; utgör gärningen ett led i en organiserad brottslighet bör också detta beaktas i större utsträckning. Förslaget till denna ändring skall ses i belysning av syftet med förslaget att höja straffminimum för grovt narkotikabrott, nämligen att ge underlag för en skärpning av påföljderna för de allvarligaste narkotikabrotten och att tydligare än hittills markera brottens straffvärde i förhållande till andra allvarliga brott.

Det nya hänsynslöshetsrekvisitet i förening med höjningen av minimistraffet är som chefen för socialdepartementet framhåller avsett att få särskild betydelse för bedömningen av den allvarligaste kategorin narkotikabrottslingar. Dessa ändringar rörande brottet grovt narkotikabrott är enligt utskottets mening utformade så att de inte medför att genomsnittligt längre strafftider än f. n. ådöms t. ex. unga narkotikamissbrukare som överlåter eller medverkar till överlåtelse av narkotika i det huvudsakliga syftet att finansiera sitt eget missbruk i sådana fall då enligt nuvarande rättstillämpning endast mängden narkotika föranleder att brottet bedöms som grovt. I sammanhanget skall framhållas att det inte bör innebära några nackdelar från allmänpreventiv synpunkt om brott av den typ som här berörts i större utsträckning än nu bedöms icke som grovt brott utan som normalbrott. Tvärtom anser utskottet liksom departementschefen att det från preventionssynpunkt är en fördel att brottsrubriceringen grovt narkotikabrott inte urvattnas.

Med hänvisning till vad nu har sagts anser sig utskottet kunna förutsätta att höjningen av minimistraffet jämte ändringen i fråga om kriterierna för vad som är grovt brott kommer att leda till att gränsen mellan normalbrottet och grovt brott förskjuts, bl. a. på så sätt att åtskilliga av de gärningstyper som f. n. bedöms som grovt brott kommer att bedömas som normalbrott. Införandet av hänsynslöshetsrekvisitet i förening med att det, såsom föreslagits under lagrådsgranskningen, i lagtexten uttryckligen anges att bedömningen av huruvida brottet är grovt skall grundas på en sammanvägning av omständigheterna i det särskilda fallet innebär enligt utskottets mening att det står klart att mängdrekvisitet ges minskad betydelse. Enligt utskottets mening tillgodoser förslaget de önskemål som ligger bakom motionsyrkandet, nämligen att i huvudsak bibehålla nuvarande straffmätning för de ungdomar och andra missbrukare som för att finansiera sitt eget missbruk säljer narkotika i vissa kvantiteter utan att det annars sker under sådana försvårande omständigheter som anges i bestämmelsen.

Med dessa uttalanden får de här behandlade önskemålen i motion 882 anses vara tillgodosedda, och utskottet avstyrker bifall till motion 882 i nu berörd del.

Övriga lagförslag m. m.

Ett avskaffande av interneringspåföljden leder till att en rad följdändringar måste göras i såväl BrB som andra författningar. Såvitt gäller lagen om kriminalvård i anstalt bör det förslag till ändring i detta hänseende som läggs fram i propositionen jämväl omfatta 4 och 16 §§ i den lagen på det sätt som framgår av utskottets hemställan nedan. Också i det förslag till lag om ändring i lagen om polisregister m. m. som läggs fram i propositionen bör göras den ändring som framgår av utskottets hemställan.

Den i propositionen föreslagna redaktionella jämkningen av 26 kap. 1 § BrB har gjorts med utgångspunkt i den lydelse paragrafen föreslagits få enligt proposition 1980/81: 44. Med tanke på bl. a. att riksdagen kan förväntas fatta beslut i förevarande lagstiftningsärende innan riksdagen tagit ställning till förslagen i proposition 44 bör den i detta ärende aktuella ändringen i 26 kap. 1 § ske med utgångspunkt i den lydelse paragrafen f. n. har.

Beträffande några av de lagförslag som läggs fram i förevarande proposition gäller att vissa paragrafer föreslagits ändrade i proposition 1979/80: 1 om socialtjänsten. Sådana ändringar har numera beslutats av riksdagen (SoU 1980/81: 15, rskr 130, SFS 1981: 22 m. fl.) Dessa lagändringar träder i kraft först den 1 januari 1982, dvs. efter det att de i detta lagstiftningsärende aktuella lagändringarna avses träda i kraft. De till följd av socialtjänstlagstiftningen beslutade lagändringarna måste därför ändras så att de efter den 1 januari 1982 kommer att omfatta jämväl i detta ärende aktuella ändringar. Utskottet föreslår att så sker i detta sammanhang.

Utöver vad som har anförts i det föregående föranleder de lagförslag som läggs fram i propositionen inte något uttalande från utskottets sida.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. *beträffande villkorlig frigivning efter halva strafftiden*
att riksdagen avslår motion 1980/81: 512,
2. *beträffande villkorlig frigivning av dem som dömts för narkotikabrott*
att riksdagen avslår motion 1980/81: 887 i denna del och motion 1980/81: 892 i denna del,
3. *beträffande en straffskärpningsregel*
 - a) att riksdagen med avslag på motion 1980/81: 882 i denna del (yrkande 1) och motion 1980/81: 884 i denna del (yrkande 1) antar 26 kap. 3 § i det genom proposition 1980/81: 76 framlagda förslaget till lag om ändring i brottsbalken.

b) att riksdagen antar 26 kap. 1 § i det under a) nämnda lagförslaget med den ändringen att paragrafen erhåller följande som *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

*Regeringens förslag**Utskottets förslag*

26 kap.

1 §

Fängelse ådöms enligt vad för brottet är stadgat på viss tid eller på livstid. Fängelse på viss tid får ej överstiga tio år, om inte annat följer av 2 eller 3 §, och ej understiga *fjorton dagar*. Vid ådömande enligt 28 kap. 3 § av fängelse i förening med skyddstillsyn gäller i fråga om tiden för fängelsestraffet vad i nämnda lagrum stadgas.

Fängelse ådöms enligt vad för brottet är stadgat på viss tid eller på livstid. Fängelse på viss tid får ej överstiga tio år, om inte annat följer av 2 eller 3 §, och ej understiga *en månad*. Vid ådömande enligt 28 kap. 3 § av fängelse i förening med skyddstillsyn gäller i fråga om tiden för fängelsestraffet vad i nämnda lagrum stadgas.

Om fängelse såsom förvandlingsstraff för böter är särskilt stadgat.

4. beträffande *uppdrag till fängelsestraffkommittén* att riksdagen avslår motion 1980/81: 884 i denna del (yrkande 2),
5. att riksdagen antar det under moment 3 nämnda lagförslaget i den mån det inte omfattas av utskottets hemställan i det momentet,
6. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1974: 202) om beräkning av strafftid m. m.,
7. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt, med det tillägget att 4 och 16 §§ samma lag ges nedan angivna lydelse samt att därav betingad ändring vidtas i ingressen till lagförslaget:

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 §

Kriminalvården i anstalt skall utformas så att den intagnes anpassning i samhället främjas och skadliga följder av frihetsberövandet motverkas. I den utsträckning det kan ske utan att kravet på samhällsskydd eftersättes bör verksamheten från början inriktas på åtgärder som förbereder den intagne för tillvaron utanför anstalten. Frigivning och överförande till vård utom anstalt skall förberedas i god tid.

Kriminalvården i anstalt skall utformas så att den intagnes anpassning i samhället främjas och skadliga följder av frihetsberövandet motverkas. I den utsträckning det kan ske utan att kravet på samhällsskydd eftersättes bör verksamheten från början inriktas på åtgärder som förbereder den intagne för tillvaron utanför anstalten. Frigivning skall förberedas i god tid.

16 §

Vid förberedande av intagens frigivning eller överförande till vård utom anstalt skall särskilt eftersträ-

Vid förberedande av intagens frigivning skall särskilt eftersträvas att bereda honom lämplig arbetsan-

Nuvarande lydelse

vas att bereda honom lämplig arbetsanställning eller annan försörjningsmöjlighet samt lämplig bostad. Kommer han att behöva undervisning, utbildning eller ekonomiskt, socialt eller medicinskt stöd, skall så långt möjligt åtgärder vidtagas för att tillgodose sådant behov.

Föreslagen lydelse

ställning eller annan försörjningsmöjlighet samt lämplig bostad. Kommer han att behöva undervisning, utbildning eller ekonomiskt, socialt eller medicinskt stöd, skall så långt möjligt åtgärder vidtagas för att tillgodose sådant behov.

8. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken,
9. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1963: 197) om allmänt kriminalregister,
10. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1964: 542) om personundersökning i brottmål,
11. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1965: 94) om polisregister m. m. med den ändringen att 7 § erhåller följande som *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

*Regeringens förslag**Utskottets förslag*

7 §

I uppgift från polisregister må, om ej annat följer av 7 a §, ej medtagas anteckning om

1. böter, sedan fem år förflutit från dom, beslut eller godkännande av strafföreläggande;

2. villkorlig dom, skyddstillsyn, fängelse som ådömts enligt 28 kap. 3 § brottsbalken, överlämnande till särskild vård, dom varigenom någon enligt 33 kap. 2 § brottsbalken förklarats fri från påföljd, dom vari förordnats om villkorligt anstånd med intagning i arbetsanstalt, beslut av åklagare att icke tala å brott eller beslut om utvisning enligt 38, 43, 47 eller 48 § utlänningslagen (1980: 376), sedan tio år förflutit från dom eller beslut;

3. fängelse i annat fall än som avses i 2 eller intagning i arbetsanstalt, sedan tio år förflutit från frigivningen eller övergången till vård utom anstalt;

3. fängelse i annat fall än som avses i 2 eller intagning i arbetsanstalt, sedan tio år förflutit från frigivningen;

4. vandel i övrigt, sedan tio år förflutit från den händelse som föranlett anteckningen.

Anteckning om utvisning som beslutats av allmän domstol tas med under den tid, som är föreskriven för den brottspåföljd som har ådömts jämte utvisningen.

Har före utgången av tid som nu sagts beträffande samma person ånyo meddelats dom eller beslut eller förekommit händelse, som antecknats i registret och icke avser endast förändring av påföljd eller verkställighet av tidigare dom eller beslut, må båda anteckningarna medtagas så länge någondera må medtagas enligt första eller andra stycket. Förekomma flera anteckningar, äger vad nu sagts motsvarande tillämpning.

12. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1966: 293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall,
13. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i rättshjälpslagen (1972: 429),
14. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1974: 515) om ersättning vid frihetsinskränkning,
15. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i passlagen (1978: 302),
16. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1978: 801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet,
17. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i folkbokföringsförordningen (1967: 198),
18. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i militära rättegångslagen (1948: 472),
19. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1973: 18) om disciplinstraff för krigsmän,
20. beträffande *avskaffande av brottet narkotikaförseelse*
att riksdagen avslår motion 1980/81: 892 i denna del,
21. beträffande *straffsatserna för narkotikaförseelse och narkotikabrott*
att riksdagen *dels* avslår motion 1980/81: 423 i denna del och motion 1980/81: 883 (yrkandena 1 och 2), *dels* antar 1 § i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968: 64),
22. beträffande *förlängning av strafftiden, särskilt för grovt narkotikabrott*
att riksdagen avslår motion 1980/81: 887 i denna del,
23. beträffande *åtalsunderlåtelse vid narkotikabrott*
att riksdagen avslår motion 1980/81: 1575,
24. att riksdagen antar det under moment 21 nämnda lagförslaget i den mån det inte omfattas av utskottets hemställan i det momentet,
25. beträffande *mängdrekvisitet vid grovt narkotikabrott*
att riksdagen avslår motion 1980/81: 882 i denna del (yrkande 2),
26. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling,

27. att riksdagen antar följande förslag till

Lag om ändring i lagen (1981: 22) om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 51 kap. 25 § rättegångsbalken, i den lydelse paragrafen har erhållit genom lagen (1981: 22) om ändring i nämnda balk, skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

51 kap.

25 §

Ej må hovrätten i anledning av den tilltalades talan eller talan, som av åklagare föres till hans förmån, döma till brottspåföljd, som är att anse såsom svårare än den, vartill underrätten dömt. Har den tilltalade av underrätten dömts till fängelse, äge hovrätten förordna om villkorlig dom, skyddstillsyn, *internering* eller överlämnande till särskild vård, så ock jämte villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till vård inom socialtjänsten döma till böter ävensom jämte skyddstillsyn döma till fängelse enligt 28 kap. 3 § brottsbalken. Har underrätten meddelat förordnande som nu sagts, äge hovrätten döma till annan påföljd.

Ej må hovrätten i anledning av den tilltalades talan eller talan, som av åklagare föres till hans förmån, döma till brottspåföljd, som är att anse såsom svårare än den, vartill underrätten dömt. Har den tilltalade av underrätten dömts till fängelse, äge hovrätten förordna om villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till särskild vård, så ock jämte villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till vård inom socialtjänsten döma till böter ävensom jämte skyddstillsyn döma till fängelse enligt 28 kap. 3 § brottsbalken. Har underrätten meddelat förordnande som nu sagts, äge hovrätten döma till annan påföljd.

28. att riksdagen antar följande förslag till

Lag om ändring i lagen (1981: 33) om ändring i lagen (1963: 197) om allmänt kriminalregister

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1963: 197) om allmänt kriminalregister, i den lydelse paragrafen har erhållit genom lagen (1981: 33) om ändring i nämnda lag, skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Registret skall innehålla uppgifter angående dem som av domstol i riket

1. dömts till fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn eller *internering*; 1. dömts till fängelse, villkorlig dom eller skyddstillsyn;

2. överlämnats till sluten eller öppen psykiatrisk vård eller till vård i specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda; eller

3. erhållit anstånd med verkställighet av förvandlingsstraff.

Har brott, för vilket dömts till skyddstillsyn, enligt domen begåtts under inflytande av sådan själslig abnormitet som avses i 33 kap. 2 § brottsbalken, skall detta särskilt anmärkas i registret.

I registret skall antecknas brottet samt uppgift om verkställd personutredning och om domen eller beslutet.

29. att riksdagen antar följande förslag till

Lag om ändring i lagen (1981:34) om ändring i lagen (1965:94) om polisregister m. m.

Häri genom föreskrivs att 7 § lagen (1965:94) om polisregister m. m., i den lydelse paragrafen har erhållit genom lagen (1981:34) om ändring i nämnda lag, skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 §

I uppgift från polisregister må, om ej annat följer av 7 a §, ej medtagas anteckning om

1. böter, sedan fem år förflutit från dom, beslut eller godkännande av strafföreläggande;

2. villkorlig dom, skyddstillsyn, fängelse som ådömts enligt 28 kap. 3 § brottsbalken, överlämnande till särskild vård, dom varigenom någon enligt 33 kap. 2 § brottsbalken förklarats fri från påföljd, beslut av åklagare att icke tala å brott eller beslut om *förpassning* eller utvisning sedan tio år förflutit från dom eller beslut;

3. fängelse i annat fall än som *anses* i 2. eller *internering* sedan tio år förflutit från frigivningen eller *övergången till vård utom anstalt*;

4. vandel i övrigt, sedan tio år förflutit från den händelse som föranlett anteckningen.

Anteckning om *förvisning medtages* under tid, som är föreskriven för brottspåföljd *vilken* ådömts jämte *förvisningen*.

Har före utgången av tid som nu sagts beträffande samma person ånyo meddelats dom eller beslut eller förekommit händelse, som antecknats i registret och icke avser endast förändring av påföljd eller verkställighet av tidigare dom eller beslut, må båda anteckningarna medtagas så länge någondera må medtagas enligt första eller andra stycket. *Förekomma* flera anteckningar, åger vad nu sagts motsvarande tillämpning.

2. Villkorlig dom, skyddstillsyn, fängelse som ådömts enligt 28 kap. 3 § brottsbalken, överlämnande till särskild vård, dom varigenom någon enligt 33 kap. 2 § brottsbalken förklarats fri från påföljd, beslut av åklagare att icke tala å brott eller beslut om utvisning *enligt 38, 43, 47 eller 48 § utlänningslagen (1980:376)*, sedan tio år förflutit från dom eller beslut;

3. fängelse i annat fall än som *avses* i 2, sedan tio år förflutit från frigivningen;

Anteckning om *utvisning som beslutats av allmän domstol tas med* under den tid, som är föreskriven för den brottspåföljd som har ådömts jämte *utvisningen*.

Har före utgången av tid som nu sagts beträffande samma person ånyo meddelats dom eller beslut eller förekommit händelse, som antecknats i registret och icke avser endast förändring av påföljd eller verkställighet av tidigare dom eller beslut, må båda anteckningarna medtagas så länge någondera må medtagas enligt första eller andra stycket. *Förekommer* flera anteckningar, åger vad nu sagts motsvarande tillämpning.

30. att riksdagen antar följande förslag till

Lag om ändring i lagen (1981: 23) om ändring i rättshjälpslagen (1972: 429)

Härigenom föreskrivs att 41 § rättshjälpslagen (1972: 429), i den lydelse paragrafen har erhållit genom lagen (1981: 23) om ändring i nämnda lag, skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

41 §

Rättshjälp genom offentligt biträde beviljas i mål eller ärende

1. hos utskrivningsnämnd eller psykiatriska nämnden angående intagning enligt 8 eller 9 § eller utskrivning enligt 16 eller 19 § lagen (1966: 293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall,

2. hos beslutsnämnd eller psykiatriska nämnden angående inskrivning i eller utskrivning från vårdhem eller specialistsjukhus enligt lagen (1967: 940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda eller placering av särskolelev enligt 28 § samma lag,

3. angående beredande av vård enligt lagen (1980: 621) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller omedelbart omhändertagande enligt 6 § samma lag eller angående upphörande av sådan vård enligt 5 § samma lag eller hos förvaltningsdomstol vid överklagande enligt 20 § första stycket 1 samma lag,

4. angående utvisning enligt 38, 43, 47 eller 48 § utlänningslagen (1980: 376) samt vid utredning hos polismyndighet när fråga har uppkommit om utvisning enligt angivna lagrum,

5. angående avvisning enligt utlänningslagen, dock ej hos polismyndighet, såvida icke anledning föreligger att överlämna ärendet till statens invandrarverk eller utlänningsen enligt 50 eller 52 § samma lag hållits i förvar längre än en vecka,

6. angående verkställighet enligt utlänningslagen, om anledning föreligger att överlämna ärendet till statens invandrarverk med stöd av 85 eller 86 § samma lag eller hänskjuta ärendet dit med stöd av 87 § samma lag eller om utlänningsen enligt 50 eller 52 § samma lag hållits i förvar längre än en vecka,

7. angående föreskrifter som meddelats enligt 13 §, 48 § eller 74 § andra stycket utlänningslagen,

8. angående hemsändande av utlänningsen med stöd av 104 § första stycket utlänningslagen,

9. angående förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 26 kap. brottsbalken,

10. angående återintagning i anstalt enligt 30 kap. brottsbalken,

11. angående verkställighet utomlands av frihetsberövande påföljd enligt lagen (1963: 193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m. eller lagen (1972: 260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom,

12. angående utlämning enligt lagen (1970: 375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,

13. angående kastrering enligt lagen (1944: 133) om kastrering, om giltigt samtycke till åtgärden ej lämnats,

14. hos regeringen enligt 1 § andra stycket lagen (1975: 1360) om tvångs-åtgärder i spanings syfte i vissa fall.

31. att riksdagen antar följande förslag till

Lag om ändring i lagen (1981:42) om ändring i folkbokföringsförordningen (1967:198)

Härigenom föreskrivs att 24 § folkbokföringsförordningen (1967:198), i den lydelse paragrafen har erhållit genom lagen (1981:42) om ändring i nämnda förordning, skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

24 §

Intagning på sjukvårdsinrättning ändrar icke den intagnes kyrkobokföring. Förhållanden som inträffar efter intagningen beaktas vid kyrkobokföringen, som om han ej varit intagen på sjukvårdsinrättningen.

Första stycket äger motsvarande tillämpning i fråga om den som intages eller intagits i kriminalvårdsanstalt eller i sådant hem som avses i 12 § lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Den som frigivits villkorligt från kriminalvårdsanstalt *eller som efter att ha dömts till internering överförts till vård utom anstalt* anses vid kyrkobokföring vara intagen i anstalten även under prøvotiden *eller vården utom anstalt*.

Första stycket äger motsvarande tillämpning i fråga om den som intages eller intagits i kriminalvårdsanstalt eller i sådant hem som avses i 12 § lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Den som frigivits villkorligt från kriminalvårdsanstalt anses vid kyrkobokföring vara intagen i anstalten även under prøvotiden.

Stockholm den 17 mars 1981

På justitieutskottets vägnar
BERTIL LIDGARD

Närvarande: Bertil Lidgard (m), Lisa Mattson (s), Åke Polstam (c), Eric Jönsson (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Arne Nygren (s), Björn Körlof (m), Lilly Bergander (s), Gunilla André (c), Göte Jonsson (m), Helge Klöver (s), Ella Johnsson (c), Karl-Gustaf Mathsson (s), Bonnie Bernström (fp) och Maja Bäckström (s).

Reservation

En straffskärpningsregel (mom. 3)

Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Arne Nygren (s), Lilly Bergander (s), Helge Klöver (s), Karl-Gustaf Mathsson (s) och Maja Bäckström (s) anser *dels* att den del av utskottets yttrande på s. 42 som börjar med "Som framgår" och slutar på s. 43 med "föreslagna straffskärpningsregeln" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill för sin del uttala sin tveksamhet till den av departementschefen framförda uppfattningen att interneringspåföljdens avskaffande i realiteten kommer att leda till att de faktiska strafftiderna vid de allra

grövsta formerna av upprepad brottslighet blir kortare än hittills. Även om så kan ske i något enstaka undantagsfall synes enligt utskottets mening detta inte behöva tillmätas sådan betydelse att en straffskärpningsregel av det slag som föreslås i propositionen måste införas.

Enligt utskottets mening står ett införande av en regel om straffskärpning vid återfall inte i överensstämmelse med de kriminalpolitiska strävandena efter brottsbalkens tillkomst som gått ut på att söka begränsa användandet av frihetsstraff och att minska längden av de frihetsberövanden som ändå måste göras. Rent principiellt skulle ett återinförande av en straffskärpningsregel för återfallssituationer stå i strid med de tankegångar som låg bakom riksdagens beslut år 1975 att avskaffa den tidigare återfallsregeln (prop. 1975/76: 42, s. 28, JuU 16). Det synes f. ö. enligt utskottets mening stå bäst i överensstämmelse med brottsbalkens grundsyn och uppbyggnad att straffvärdet för olika brott kommer till uttryck i straffskalorna för de olika brotten och inte görs beroende av utanförliggande omständigheter som återfall. Det förtjänar också att understrykas att redan den straffskala som är föreskriven för de enskilda brotten i de flesta aktuella fall är så vid att den medger att så långa straff kan utdömas som brottets svårhet och intresset av samhällsskydd påkallar; en straffskalas övre del utnyttjas ju förhållandevis sällan. Härtill kommer att gällande regler i 26 kap. 2 § BrB ger möjlighet att vid flerfaldig brottslighet överskrida det högsta maximum som är föreskrivet för något av brotten med högst två år.

Mot bakgrund av det anförda finner utskottet att det främst från principiella synpunkter kan resas invändningar mot den föreslagna straffskärpningsregeln. Med det begränsade tillämpningsområde som den föreslagna straffskärpningsregeln avses få kan det visserligen antas att regeln endast kommer att bli tillämplig beträffande ett fåtal personer som har gjort sig skyldiga till återfall i mycket allvarlig brottslighet. Utskottet anser emellertid, i linje med vad som anförts i motion 882, att ett införande av den föreslagna regeln kan vara ägnat att leda till en icke önskad förhöjning av den allmänna straffnivån. Garanti för att så inte sker saknas.

Vad nu har anförts leder utskottet till uppfattningen att den föreslagna straffskärpningsregeln, såsom förespråkats i motionerna 882 och 884 i nu berörda delar, inte bör införas.

Någon anledning att såsom föreslås i motion 884 överlämna frågan om en straffskärpningsregel till övervägande i fängelsestraffkommittén föreligger enligt utskottets mening inte. Utskottet avstyrker alltså bifall till motion 884 i denna del.

dels att i den del av utskottets yttrande på s. 47 som börjar med "När det" och slutar med "3 § BrB" sista meningen bort utgå.

dels att utskottets hemställan under moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *en straffskärpningsregel*

att riksdagen med bifall till motion 1980/81: 882 i denna del (yrkande 1) och motion 1980/81: 884 i denna del (yrkande 1) avslår det genom proposition 1980/81: 76 framlagda förslaget till lag om ändring i brottsbalken såvitt avser 26 kap. 1 och 3 §§.